

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Historie a vývoj české měny

Sofia Baderina

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Technická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Sofia Baderina

Obchod a podnikání s technikou

Název práce

Historie a vývoj české měny

Název anglicky

The History and The Development of The Czech Currency

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude popsat historii a vývoj české měny. Práce se zaměří hlavně na významné změny měnového kurzu české koruny během posledních 10 let a hledání příčin těchto změn. Dále bude analyzován a porovnán vztah a dynamika kurzu české koruny vůči jiným významným měnám.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. V praktické části práce bude zhodnocen vývoj a dynamika měnového kurzu české koruny vůči vybraným světovým měnám za posledních 10 let. Budou využity aktuální informace z internetových zdrojů a databáze České národní banky. Zpracovaná data budou znázorněna pomocí tabulek a grafů.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Česká národní banka, česká měna, koruna, dolar, euro, měnový kurz, devízové operace, inflace

---

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

ČAPEK, Aleš. Mezinárodní měnový a finanční systém. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994, 139 s. ISBN 80-7079-221-3.

Česká národní banka [online]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/index.html>

JÍLEK, Josef. Peníze a měnová politika. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 742 s. ISBN 80-247-0769-1.

PETRÁŇ, Zdeněk. První české mince. 1. vyd. Praha: Set Out, 1998, 239 s. ISBN 80-902058-9-5.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

prof. Ing. Vladimír Jurča, CSc.

Děkan

V Praze dne 26. 05. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Historie a vývoj české měny" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 03. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D. za cenné rady, konzultace a čas, který mi poskytoval v procesu vypracování bakalářské práce a významně přispěl k jejímu úspěšnému dokončení.

Historie a vývoj české měny

History and Development of Czech Currency

Souhrn

Tématem bakalářské práce je Historie a vývoj české měny. Práce je rozdělena na dvě části: Teoretickou část a Praktickou část.

Koruna do historického období, kdy byla stanovena jako samostatná česká měna, prošla mnoha vývojovými etapami. Proto se primárně, v globálním, všeobecném měřítku, zaměřuje na cíl, tedy nástin historického vývoje české měny. Teoretická část bakalářské práce je směřována na historii a vývoj české měny od počátku ražby první české mince v 10. století až do vzniku samostatné korunové měny.

V praktické části jsou představeny významné události, které ovlivnily vývoj české měny. Poté je analyzován pohyb kurzu české koruny ve vztahu s kurzem jiných významných měn, a to amerického dolaru a eura. Práce rovněž prezentuje, kdy byla česká koruna vůči těmto měnám nejsilnější, a kdy nejslabší, a také kdy Česká národní banka musela posilovat kurz koruny.

Klíčová slova: Česká národní banka, česká měna, koruna, dolar, euro, měnový kurz, devízové operace, zhodnocení měny.

Summary

The thesis subject is History and evolution of Czech currency. The paper is divided into 2 parts: Theoretical and Practical.

Czech koruna went through many changes before the historical period when it was proclaimed as the official Czech currency. That is why the theoretical part of the thesis is focused on history and evolution of Czech currency from the first coin made in the 10th century to the appearance of what is nowadays known as Czech koruna.

The practical part describes important events that had a huge impact on Czech koruna. Then its fluctuations are analysed in connection with other major currencies such as dollar and euro. The paper presents the currency at its strongest and its weakest, also when the national Czech bank needed to strengthen rate of exchange.

Keywords: Czech National Bank, the Czech currency, Czech crown, dollar, euro, exchange rate, foreign exchange operations, currency appreciation.

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíle práce a metodika	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika.....	12
3	Teoretická východiska	13
3.1	Směna a její význam	14
3.1.1	Přímá směna	14
3.1.2	Nepřímá směna	14
3.2	Definice peněz	15
3.2.1	Teoretické definice peněz.....	16
3.2.2	Empirické definice peněz	16
3.2.3	Formy peněz	17
3.2.4	Funke peněz.....	18
3.3	Historie vývoje české měny	19
3.3.1	První formy platebního prostředku	19
3.3.2	Denárová měna	20
3.3.3	Brakteáty.....	22
3.3.4	Grošová měna	23
3.3.5	Tolarová měna	24
3.3.6	Krejcarová měna	25
3.3.7	Konvenční měna	26
3.3.8	Papírové peníze.....	27
3.3.9	Rakousko-uherská korunová měna	30
3.4	Měnové reformy	31
3.4.1	Československá měnová reforma 1919.....	31
3.4.2	Měnová reforma roku 1945	33
3.4.3	Měnová reforma roku 1953	34
3.4.4	Měnová reforma roku 1993 a vznik České republiky.....	35
3.5	Měna Evropské unie	36
3.6	Česká měna v roce 2015.....	37
3.6.1	Padělaní peněz a ochranné prvky.....	37

3.7	Česká národní banka	40
3.8	Měnový kurz české koruny	41
3.8.1	Znehodnocení a zhodnocení měnového kurzu	41
3.8.2	Aspekty ovlivňující kurz české koruny	42
4	Praktická část.....	43
4.1	Vývoj české měny.....	43
4.2	Vývoj výše oběživa v ČR.....	44
4.3	Vývoj kurzu koruny	47
4.3.1	Nejslabší kurz české koruny	48
4.3.2	Nejsilnější kurzy české koruny	49
4.3.3	Kurz koruny vůči euru.....	51
4.3.4	Kurz koruny vůči americkému dolaru.....	54
4.3.5	Současný vývoj kurzu koruny vůči USD a EUR.....	56
5	Zhodnocení výsledků.....	59
6	Závěr	61
7	Seznam použitých zdrojů	62

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj základních mincí na českém území v letech 950 až 2015	43
Graf č. 2: Vývoj průměrného ročního kurzu CZK vůči USD a EUR v letech 2005 - 2015.	47
Graf č. 3: Kurz CZK/EUR od 01. 01. 1999 do 31. 12. 2000	48
Graf č. 4: Kurz CZK/USD od 14. 01. 2000 do 29. 12. 2000	49
Graf č. 5: Kurz CZK/EUR od 04. 01. 2008 do 31. 12. 2008	50
Graf č. 6: Kurz CZK/USD od 2.1.2008 do 31. 12.2008	50
Graf č. 7: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k EUR v letech 2005 - 2010.....	52
Graf č. 8: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k EUR v letech 2011 - 2015.....	53
Graf č. 9: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k USD v letech 2005 - 2010.....	54
Graf č. 10: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k USD v letech 2011 - 2015.....	56
Graf č. 11: Vývoj průměrného kurzu CZK vůči USD a EUR v roce 2015.....	57

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek č. 1: Ochranné prvky bankovek	38
Obrázek č. 2: Vývoj výše oběživa od 8. 2. 1993 do 31. 05. 2015	45
Tabulka č. 1: Struktura peněz v oběhu podle stavu ke dni 31. 12. 2015 (v mil. ks)	46

1 Úvod

V přímé souvislosti s tím, jak se rozvíjela lidská společnost, začínaly se rovněž objevovat první odchodní vztahy mezi jedinci či rodinami. Nejprve se vyvinula barterová ekonomika, která se později změnila na peněžní ekonomiku. Peníze se staly důležitou součástí života každého člověka, bez nich nemůže existovat obchod. V průběhu času, jak se měnil způsob života lidí, kultura či technologie, docházelo s rostoucí specializací ke změně forem měn.

Téma české koruny je aktuální pro naši dobu, především proto, že její hodnota vůči ostatním měnám ovlivňuje každého obyvatele České republiky, který zde žije, pracuje, nebo jen tráví svoji dovolenou. Avšak česká měna se nestala samostatnou měnou nárazově, k tomu došla dlouhou a složitou cestou. Vývoj peněz je spojen s vládou různých panovníků, a tomu odpovídají různé varianty měnových období.

V současné době se můžeme setkat s hotovostními a bezhotovostními platbami, tedy penězi. Stejně tak, jak se za zboží a služby v minulosti platilo hotovostními penězi, tak i dnes se platí mincemi nebo bankovkami. Množství peněz, které je dáváno do oběhu, musí být neustále přepočítáváno a kontrolováno, neboť opotřebené mince a bankovky musí být nahrazeny novými. Tento proces kontroluje Česká národní banka, která patří k nejvýznamnějším institucím v zemi.

Hlavní náplní činnosti ČNB je udržování cenové stability měny, čímž vytváří podmínky pro spolehlivý a klidný hospodářský růst země. Česká národní banka rovněž ovlivňuje kurz české koruny pomocí intervencí. Díky nim ČNB může neomezeně pohybovat kurzem koruny, a to buď nákupem nebo prodejem devízových zásob. Při snaze posílit měnu může prodat část devízových zásob, a naopak, při snaze oslabit měnu, má ČNB neomezené možnosti intervenovat, protože českou korunu sama vydává ve fyzické (mince a bankovky) i v elektronické podobě.

Tato bakalářská práce bude popisovat historii vývoje měny od počátku vzniku mincí, přes první koruny až po aktuální platnou českou korunu. Pokusí se také nastínit historické skutečnosti, které ovlivnily kurzový vývoj koruny, a rovněž skutečnost, kdo nebo co se o tyto skutečnosti přičinili. Nedílnou součástí práce je také zpracování kurzů české koruny v komparaci s vybranými nejvýznamnějšími světově uznávanými měnami.

2 Cíle práce a metodika

2.1 Cíl práce

Primárním cílem bakalářské práce bude popsat historii a vývoj české měny od počátku ražby první české mince v 10. století až do vzniku samostatné korunové měny.

Dílčí cíl práce se zaměří především na významné změny měnového kurzu české koruny během posledních 10 let a hledání příčin těchto změn. Dále bude analyzován a porovnán vztah a dynamika kurzu české koruny vůči jiným významným měnám.

2.2 Metodika

Teoretická část bakalářské práce bude obsahovat informace, získané metodou studia exaktní odborné literatury. V praktické části práce bude zhodnocen vývoj a dynamika měnového kurzu české koruny vůči vybraným světovým měnám za posledních 10 let, a to pomocí metody popisné, kde budou využity aktuální informace z internetových zdrojů a databáze České národní banky. Zpracovaná data budou znázorněna pomocí tabulek a grafů, pro jejich zpracování budou použity programy Excel a Word 2013 od firmy Microsoft.

3 Teoretická východiska

Ohodnotit vlastnosti, obsah a význam měnového systému jako nedílné součásti současné ekonomiky lze jen takovým způsobem, který předpokládá intenzivní a důsledné a prozkoumání historie vzniku a vývoje českého měnového systému. Pochopení moderní podstaty peněz nelze bez výzkumu evoluce měnového zprostředkovatele.

„Ani láska neudělala z tolika lidí blázny jako hloubání nad podstatou peněz,“ prohlásil anglický ekonom Sir Denis Robertson. V první řadě je žádoucí najít odpověď na otázku, co jsou to peníze. Je třeba si uvědomit, že slovo peníze má několik významů a rovněž také fakt, že zákonitě musí docházet k tomu, že peníze vystupují jako primární faktor v různých ekonomicky orientovaných situacích. Významná je rovněž skutečnost, že peníze zcela jistě znamenají pro každého něco jiného, pro různé lidi mají různou hodnotu a různý význam. O penězích lze mluvit jako o hotovosti, pokud máme na mysli bankovky a mince, které lze používat při placení. Rovněž se termín peníze často používá jako synonymum pro ohodnocení majetku nebo bohatství. V minulosti tomuto výrazu byla ekvivalentní nějaká hodnota, která měla cenu, například pro některé lidi obilí, pro jiné korálky.

Všechny tyto ekvivalenty lze všeobecně zahrnout pod jednotný pojem peníze, protože mají jedno společné; jsou nebo byly přijatelným a všeobecně přijímaným platebním prostředkem směny. Každý stát disponuje svými vlastními penězi na svém území a samotný vývoj peněz je spojen s nejstaršími písemnými záznamy o činnosti lidí.

V souvislosti s penězi se často hovoří o měně, kterou rozumíme národní formu peněz. S postupným rozvojem mezinárodního obchodu a platebního styku získaly některé měny mezinárodní charakter. První měnou na území samostatného Československa byla Koruna československá zavedená do oběhu měnovou reformou. Nejznámějšími a nejpoužívanějšími mezinárodními platebními jednotkami jsou americký dolar a euro. Dolar je využíván k mezinárodním platbám po celém světě a funguje rovněž jako zákonné platidlo v řadě zemí mimo území Spojených států amerických (například v Panamě či Ekvádoru; jde o tzv. dolarizaci). Euro je společnou měnou zemí v členských státech Evropské měnové unie i zákonným platidlem v některých dalších zemích, například v Andoře a Monaku.¹

---

¹ REVENDA, Z., *Peněžní ekonomie a bankovníctví*, s. 19

3.1 Směna a její význam

Peníze vznikly v přímé souvislosti s rozvojem prvotní směny, tedy v těsné spojitosti s tím, že lidé začali vyrábět zboží určené pro trh. S postupným technologickým rozvojem docházelo k vzájemnému postupnému oddělování funkcí a oblastí lidské činnosti, tedy ke specializaci výroby a v důsledku toho vznikala potřeba směňovat zboží. K procesu směny docházelo v důsledku specializace a dělby práce. A také rovněž z toho důvodu, že obě strany očekávaly od směny svůj individuální užitek, směna jim přinášela prospěch. Směna představuje dohodu mezi dvěma subjekty o výměně zboží a služeb jednoho subjektu za zboží a služby druhého subjektu. Oba dva subjekty jsou po tomto aktu směny spokojeny, protože oba získávají, neboť pro každého z nich je hodnota toho, co získává, větší než hodnota toho, čeho se vzdává.

Kdyby si lidé nemohli zboží vzájemně směňovat, a každý by byl nucen k úplné soběstačnosti, je jasné, že většina z nich by zemřela hlady nebo by nedůstojně živořila. Směna představuje životodárnou mízu nejen z hlediska ekonomiky, ale i z pohledu samotné existence civilizace.

Ve společnosti, která by se, hypoteticky vzato, skládala ze samých soběstačných domácností, by potřeba směny nebyla. Každá domácnost by produkovala vše, co potřebuje, a vše by také sama spotřebovala. Pokud by neexistovala směna, neexistovala by ani potřeba peněz jako prostředku směny.

3.1.1 Přímá směna

Nejjednodušší a také nejpřirozenější formou směny je přímá směna. Jde o obchodování stylem zboží za zboží (barter), zboží za služby, nebo služby jednoho druhu za služby jiného druhu, bez zprostředkování této směny penězi či jiným prostředkem směny. Přímou směnu si můžeme definovat jako "směnu, při níž se žádné straně nezvýší neuspokojená poptávka ani přebytečná nabídka". Tato definice říká, že každý účastník přímé směny v ní obdrží přesně to, co požadoval, resp. neobdrží nic, co nechtěl.²

3.1.2 Nepřímá směna

Člověk během svého vývoje v rámci dějin přirozenou metodou pokusu a omylu ovšem objevil cestu, která umožnila a usnadnila existenci rychle a dynamicky se rozvíjející

---

² ROTHBARD, M. N., *Peníze v rukou státu*, s. 28

ekonomiky - objevil nepřímou směnu. Existuje-li nepřímá směna, neprodává subjekt výrobek za zboží, které přímo potřebuje, ale za jiné zboží, které poté sám prodá, a takto následně získá zboží, jež potřebuje, po kterém touží a které chce. Dojde-li k situaci, kdy je jedno zboží obchodovatelnější než zboží jiné (je-li si každý jist, či alespoň předpokládá, že toto zboží bude snadněji prodáno), poroste po něm poptávka, a dojde k tomu, že bude používáno jako prostředek směny. Stane se prostředkem, pomocí něhož může jeden specializovaný výrobce směniti svůj výrobek za výrobky jiných specializovaných výrobců.

Stejně jako se v přírodě vyskytuje velká různorodost materiálních zdrojů, existuje také různorodost v obchodovatelnosti zboží. Některá zboží jsou poptávána více než jiná, některá jsou bez ztráty hodnoty více dělitelná na malé kousky, některá jsou trvanlivější, některá se lépe převážejí na velké vzdálenosti. Všechny tyto výhody přispívají k větší obchodovatelnosti. Je zřejmé, že v každé společnosti budou postupně jako prostředky směny vybrána ta nejobchodovatelnější zboží.

V průběhu staletí se ve svobodné konkurenci na trhu prosadily a ustálily jako prostředek směny dvě komodity, a to zlato a stříbro, které vytlačily z tržního prostředí ostatní zboží. V minulosti se ukázalo, že stříbro je kvůli menší vzácnosti vhodnější pro menší transakce, zatímco zlato je vhodnější k uskutečňování větších obchodů a transakcí. Svobodný trh začal tyto kovy používat jako všeobecný prostředek směny. Tento proces, kdy se na svobodném trhu přirozeně vyvine prostředek směny, je jediným způsobem, jak mohou peníze vzniknout. Jiným způsobem peníze vzniknout nemohou.

Vznik peněz byl pro lidstvo velkou vymožeností, přímo darem. Bez peněz by nemohlo dojít ke skutečné specializaci činností ani k dělbě práce, a v důsledku toho ani k žádnému pokroku nad úroveň primitivní ekonomiky. Vznik peněz řeší problém dělitelnosti a existence shody potřeb, který se vyskytl ve společnosti, jenž fungoval na základě výměnného obchodu.³

3.2 Definice peněz

Ekonomická teorie při definování termínu peněz vychází nejen z podstaty peněz, ale i z potřeb praktického měření jejich množství. V tomto pojetí se rozlišuje tzv. teoretická a empirická definice peněz.

---

³ ROTHBARD, M. N., *Peníze v rukou státu*, s. 29-31

3.2.1 Teoretické definice peněz

Za peníze v tom nejobecnějším vymezení lze teoreticky považovat *jakékoli aktivum, které je všeobecně přijímáno při placení za zboží a služby nebo při úhradě dluhu.*⁴ Definice obsahuje důležitý aspekt všeobecnosti – konkrétně v tom smyslu, že dané aktivum je přijímáno (v zásadě) všemi subjekty dané společnosti. Podstata peněz tak úzce a přímo souvisí se dvěma dalšími skutečnostmi, které již tato definice přímo neobsahuje, a to s důvěryhodností a kupní silou peněz. Důvěryhodnost peněz je základní podmínkou pro všeobecné přijímání peněz. Subjekty peníze přijímají, protože věří, že je mohou dále použít a uplatnit, například při placení za zboží a služby či na úhrady dluhů. Důvěryhodnost úzce souvisí především s ekonomickou kvalitou peněz ve smyslu určité míry stability jejich kupní síly. Kupní síla peněz představuje množství zboží a služeb, které lze při existujících cenách za peníze získat. Z toho lze rovněž odvodit, že peníze nemusejí existovat pouze jako kovové mince nebo papírky v podobě bankovek či státovek. Podoby peněz mohou nabývat a některé jejich funkce plnit i jiná aktiva. Ve formě peněz v minulosti vystupovaly například sukno či dobytek. V některých funkcích peněz se objevoval i přírodní materiál, jako například obilí, sůl, čaj, kakaové boby nebo sýr. Hodnoty peněz dokonce nabývaly některé vzácné kameny, peří kolibříků, mořské lastury, či dokonce psí zuby. Všechna tato aktiva však plnila funkci peněz jen dočasně a značně omezeně. Z těchto důvodů jsou za historicky první „opravdové“ peníze považovány až mince ražené z drahých kovů. V současnosti ve funkcích peněz částečně vystupují některé druhy cenných papírů a nejvýznamnější objem transakcí je uskutečňován „neviditelnými“ bezhotovostními penězi. Otázka podstaty peněz se tak posunuje k funkcím, které toto aktivum plní.

Společně s tím jsme také schopni odvodit teoretickou definici peněz ve znění „Peníze jsou jakékoli aktivum všeobecně přijímané při placení za zboží a služby, při placení dluhu.“ Samozřejmě z pohledů ekonomů se tato definice jeví jako naprosto nedostačující a z exaktního hlediska je spíše uznávána tzv. empirická definice definující peníze na základě peněžních agregátů.⁵

3.2.2 Empirické definice peněz

V současné době tyto funkce peněz plní hotovostní a bezhotovostní peníze. Toto obecné vymezení nám ovšem přesně neurčí, zda do světa peněz patří ještě platební karty,

---

⁴ REVENDA, Z., *Peníze a zlato*, s. 19

⁵ REVENDA, Z., *Peněžní ekonomie a bankovníctví*, s. 14-15

termínované vklady, spořitelní knížky nebo údaje o peněžních pohledávkách na nosičích dat. Přitom informace, které nám podají konkrétní exaktní vysvětlení, co patří do světa peněz a co již ne, jsou velmi důležité. Přesné stanovení, co jsou peníze a co nejsou, následně ovlivňuje potřebné množství peněz v oběhu, které má velký vliv na vývoj cenové hladiny v ekonomice. Je proto velmi důležité odpovědět si na následující otázky: „Co jsou to ještě peníze a co již peníze nejsou? Které peněžní prostředky jsou v oběhu, a které se nacházejí mimo oběh?“

Odpovědi na tyto otázky nám poskytne empirické pojetí výkladu peněz. Všechny prostředky, které se vyskytují na peněžním trhu, vytvářejí souhrn peněžních prostředků s různým stupněm likvidity. Empirická definice proto určuje pojem peněz podle tzv. měnových agregátů, na základě kterých můžeme konstruovat základní makroekonomické veličiny. Dělení peněžních prostředků na měnové agregáty je vymezeno praktickými potřebami řízení a ovlivňováním peněžního oběhu, zejména pak množstvím peněz v oběhu. Tyto praktické potřeby mohou být v různých ekonomikách jiné, proto dělení i obsah jednotlivých agregátů se v daných zemích mohou lišit.⁶

3.2.3 Formy peněz

Rozlišujeme tyto formy peněz:

1. Barterová směna (směna jednoho zboží za druhé). Nejjednodušší způsob řešení potřeby směny různého zboží je prostá vzájemná výměna věcí stejné hodnoty, často označovaná jako barterový obchod.
2. Zbožové (komoditní) peníze. Forma zbožových peněz vznikla jako prostředek směny. Jako peníze se zprvu používaly věci, které v dané společnosti byly vysoko oceňované, a nebyl problém je tedy směnit za jakékoli jiné zboží. Velkou roli hrál dobytek, sůl, kožešiny nebo plátno.
3. Drahé kovy. Významnou roli jako prostředek směny získaly kovy, a to pro svou trvanlivost, tvárnost a dělitelnost. Nejvýznamnější pozici mezi nimi zaujímá zlato a stříbro, jejichž výskyt je v přírodě poměrně vzácný, a proto v malém objemu reprezentují velkou hodnotu.
4. Papírové peníze. Prvopočátek vzniku papírových peněz se klade do Číny v 10. století. Jako platidlo tam zpočátku byly používány poměrně těžké kovové mince. Protože

---

⁶ REVENDA, Z., *Peněžní ekonomie a bankovníctví*, s. 17-19

praktické používání těchto mincí bylo poněkud obtížné, lidé si je uschovali u obchodníků, kteří jim vydávali ručně psané potvrzení, že jsou peníze u nich uloženy. Tyto stvrzenky byly pak používány k směnnému obchodu. V II. století tento systém převzal stát a začal vydávat obdobné stvrzenky v pevně stanovených hodnotách. V Evropě se bankovky objevily v roce 1661, kdy je ve Švédsku z důvodu nedostatku stříbrných mincí začala vydávat Stockholmská banka (Stockholms Banco), proto jim byl přidělen název bankovky. Později peníze začal emitovat též stát (státovky). Papírové peníze byly směnitelné za zlato (zlatý standard).⁷

3.2.4 Funke peněz

Pro stanovení co nejpřesnější definice peněz je také nutné položit si otázku, co to vlastně peníze jsou a jaké jsou vlastně funkce peněz. Je samozřejmé, že peníze představují takové aktivum, které má tyto tři základní funkce:

1. Prostředek směny. Jde o praktické uplatnění základní funkce, kdy peníze jsou používány při placení za zboží a služby. Jako nejvhodnější prostředek se ukázaly být drahé kovy (zlato a stříbro). Tyto kovy splňovaly úlohu směnného prostředku zejména díky svým vlastnostem: otěruvzdornosti, pevnosti, dělitelnosti a kujnosti. Dalším pozitivem je fakt, že v malém objemu vyjadřují poměrně velké množství hodnoty a jednou z nejdůležitějších vlastností drahých kovů je jejich vzácnost.
2. Zúčtovací jednotka. Peníze jsou jednotka, která se používá k vyjádření hodnoty zboží či služeb, tedy ke měření hodnoty (ceny produktu).
3. Uchovatel hodnoty. Peníze nemusí vždy plnit funkce spojené se směnou zboží nebo služeb. Peníze můžeme také uschovat. Peníze si nadále uchovávají svoji kupní sílu a jejich držitel může oddálit dobu mezi přijetím těchto peněz (výplata, přijetí při placení služby, zboží) a mezi dobou naší samotné spotřeby.⁸

Tedy lze konstatovat, že jakákoli forma peněz musí splňovat tyto výše uvedené funkce, aby mohla být nazývána penězi. Funkce peněz mohou však plnit jen ta aktiva, která mají vysoký stupeň likvidity a neexistence výrobní substituce. Peníze nemohou být vyrobeny libovolnými tržními subjekty nebo být nahrazeny jiným, reprodukovatelným statkem.

---

⁷ BRČÁK, J., SEKERKA, B., *Makroekonomie*, s. 75-76

⁸ PTATSCHEKOVÁ, J., DITTRICHOVÁ, J., *Dvacet let české koruny*, s. 11-12

Peníze jsou vzácným statkem, a proto nemohou být volným (všeobecně dostupným) statkem, protože by ztratily jednu ze svých základních vlastností, a tou je vzácnost.

3.3 Historie vývoje české měny

Co se týká vývoje peněz v českých zemích, je nutné se vrátit do období Velkomoravské říše. Tehdy byl vývoj mincí a jejich funkcí značně ovlivněn především dálkovým mezinárodním obchodem, díky kterému začala vystupovat do popředí potřeba vzniku prvních kovových mincí. Na území českých zemí byly také nalezeny pozůstatky starých římských mincí, které se zde dochovaly jako důkaz cestování ochodníků z jihu na sever přes české území v době Velkomoravské říše.

Na území Moravy a Slovenska byly rovněž nalezeny mince byzantského původu. První kovové mince používali již Keltové přibližně ve 2. století před letopočtem. Nazývaly se statéry a byly vyrobeny ze zlata. Tyto penízky miskovitého tvaru se dostaly na české území jednak prostřednictvím obchodu, jednak byly na českém území samotnými Kelty raženy.⁹

Skutečné české mince se objevují až po ekonomickém a politickém upevnění státu, jsou nositelem politické i hospodářské moci a slávy české země. Jsou rovněž nesporným ukazatelem tehdejších společenských i kulturních snah, především však výrobních aktivit na českém území. Vývoj české měny je tedy jednoznačně spojen nejen s vývojem a pokrokem v politické a hospodářské sféře, ale také s objevem přírodních nerostných surovin, především s těžbou stříbra. V procesu výroby a vývoje mincí na českém území můžeme zaznamenat silná i slabá období.

3.3.1 První formy platebního prostředku

Historie vzniku peněz je spojena s obdobím, kdy lidé začínali obchodovat. Již v hluboké minulosti se platidly jako prostředkem směny stávaly předměty nejrůznějšího typu s obecně uznávanou hodnotou.

Nejjednodušší formu směny lze na území Čech a Moravy pozorovat již v mladším paleolitu, tedy ke konci starší doby kamenné (80000 - 10000 př. Kr.). Předmětem obchodu se stávaly rozličné suroviny kamenné industrie: obsidián, jantar, krevel a křišťál. Vedle výrobků z kamene se stávaly předmětem směny i produkty kostěné industrie.

V době bronzové (1. pol. 2. tisíciletí - 1. pol. 1. tisíciletí př. Kr.) se v souvislosti se značným rozšířením mědi a s objevem bronzu přenesla platební funkce především na kov.

---

⁹ PETRÁŇ, Z., RADOMĚRSKÝ, P., *Encyklopedie české numismatiky*. s. 194

Jeho vynikající vlastnosti, mezi něž můžeme řadit zejména trvanlivost, snadnou dělitelnost a přenosnost dodaly kovu výjimečné postavení. Funkci platidla zastával kov v rozličných podobách: jako surovina určená zřejmě pro další zpracování a formovaná do určitého standardního tvaru (měděná žebra jihočeské únětické a mohylové kultury, či svitky a spirály v kultuře lužické a mohylové na území Čech), ve tvaru malých bronzových kroužků, miniaturních sekerek, nebo v podobě hotových výrobků ozdobného, nebo užitného charakteru (nárameníky, nákrčníky, spirály, náramky, nože, srpy, sekery).¹⁰

Se zavedením výroby železa v tzv. době železné (700 př. Kr. - přelom letopočtu) se vyskytuje paralelně i železo ve funkci platebního prostředku vedle mědi a bronzu. Železné polotovary jsou často formovány do podoby nejrůznějších dvojhrotých hřiven, tyčovitých prutů a bochníkových lup - ingotů.

V období Laténu kolonizují území pozdějších Čech a Moravy Keltové. V této době je běžné užívání peněz na českém území přímo determinováno úspěšně se rozvíjejícím hospodářstvím a kulturou antického Řecka. A byli to právě Keltové, kteří na českém území začali razit první mince, které časově spadají do 2. a zejména 1. stol. před Kr. Českým a moravským Keltům se stala při tvorbě prvních mincí (tzv. duhovek) vzorem základní měnová jednotka makedonské měnové soustavy - zlatý statér o váze 7,8 g, a to včetně obrazových námětů. Jednalo se o mince nejčastěji zlaté, v malém množství i stříbrné. Byly vyráběny primitivními odlévacími technikami ze zlata vynikající ryzosti.¹¹

3.3.2 Denárová měna

Prvním přemyslovským platidlem na území českých zemí se tak staly denáry, které se objevují poprvé na konci desátého století. Denáry jsou nejstaršími mincemi používanými na českém území. Byly raženy denáry ze stříbra. Denáry plnily funkci platidla na českém území v období přibližně od roku 950 n. l. Období denárů se dělí na tři základní období. První doba je charakteristická prvními ražbami mincí a lze ji časově umístit do měnové reformy Břetislava I (rok 1050). Druhá etapa lze časově vymezit obdobím od roku 1050 do počátku ražby brakteátů, tedy do roku 1217. Třetí fáze má historické mezníky stanoveny od zavedení brakteátů až po nahrazení denárové měny měnou grošovou roku 1300.¹²

---

¹⁰ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 10-15

¹¹ VANDAS, J., *Mince a platidla*, s. 8

¹² PETRÁŇ, Z., RADOMĚRSKÝ, P., *Encyklopedie české numismatiky*. s. 77

Počátek ražby skutečně prvních českých peněz, používaných na českém území jako výrazu suverénní vládní moci, lze pozorovat již v období 70. let 10. století, za vlády knížete Boleslava I. Jednalo se o stříbrné denáry, jejichž název vyplývá z latinského označení běžných mincí v Evropě. Denáry se razily nejen v Praze, ale také v Malíně, v Libici, v Mělníku a v Plzni.¹³

V tomto období vzniklo několik typů mincí, jež můžeme rozlišit podle toho, který cizí vzor je na mincích zobrazen. Největšího rozmachu dosáhla ražba denárů za vlády druhého Přemyslovce Boleslava II. Název místa, kdy byly raženy, je znatelné na mincích stejně jako jméno správce, který na ražbu dohlížel.

Za nejstarší ražbu na území tehdejší Moravy lze považovat výrobu denáru s vyobrazenými kotvami, které jsou charakteristické pro období vlády knížete Oldřicha (1012 - 1034), za významnou lze považovat rovněž ražbu mincí, jež realizoval jeho syn Břetislav I. (1018 - 1034).

V roce 1050 docházelo k častému znehodnocování mince, a proto za vlády Břetislava I. byla provedena první mincovní reforma. Její cílem bylo snížit poměr stříbra v mincích. Reforma nebyla příliš úspěšná, důvodem se stala větší potřeba peněz a takže potřeba stříbra samotného panovníka. Tato změna ovlivnila zahraniční obchod, neboť okolní státy přestaly nově zhotovené mince přijímat.¹⁴

V polovině 11. století dochází k dalším změnám v politicko - správním životě, což se významně odrazilo i v peněžnictví. Břetislav před svou smrtí rozdělil Moravu na tři části a ty věnoval svým synům. Až do konce 12. století však docházelo k nepokojům a střetům, což se přímo odráželo i v mincovnictví. Razily se různé typy mincí podle toho, který vzor byl na mincích zobrazen

V období 11. a 12. století lze v rámci českého území zaznamenat velký hospodářský rozvoj, který vedl k rozšíření a zdokonalení peněžní směny. Zároveň však díky rozvoji obchodu bylo na území Moravy zachováno a následně nalezeno poměrně velké množství rakouských feniků.¹⁵

Na přelomu 12. a 13. století česká mincovní soustava procházela krizí, která byla způsobena používáním různých nemincovních platidel, jakými byly například textilie, sklo, neražený kov apod. Knížecí komora však ražbou mincí zvyšovala zisk, což bylo všeobecně

---

¹³ VENCOVSKÝ, F., KOPECKÝ, L. a kol., *Lidé a peníze*, s. 3

¹⁴ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 31-32

¹⁵ VANDAS, J., *Mince a platidla*, s. 77-78

známo a mělo za následek znehodnocení platidel a nedůvěru k mincím. Tím končí éra jedné z nejdůležitějších českých měn, která svým tvarem, velikostí a celkovým vzhledem i ostatními vlastnostmi vynikala nad ostatními platidly a neměla obdoby v celé Evropě.¹⁶

3.3.3 Brakteáty

Na začátku 13. století se začala značným tempem rozvíjet řemeslná a zemědělská výroba, dokonce i obchod je stále intenzivnější. To se samozřejmě odráželo i v oblasti peněžního hospodářství. S přílivem německých kolonistů přicházely na české území i nové druhy platidel, které se vyvíjely a vznikaly v sousedních zemích.

V roce 1210 nastupuje na trůn Přemysl Otakar I., který nechal razit nové mince se zcela odlišnou formou oproti denárům. Zavedení nové mince do oběhu stejně nezměnilo zavedený peněžní systém denárové měny. Latinské označení „brattea“ dalo mincím český název brakteáty. Měnová jednotka se však zavedením těchto mincí nezměnila, pořád šlo o denárovou měnu. Výhodou těchto mincí byl způsob jejich ražby. Byly vytvářeny z tenkého stříbrného plechu a ražba byla výhradně jednostranná. Jejich vzhled byl celkem prostý, neobsahovaly žádné označení místa ražby, jen vyobrazení panovníka. Za vlády Přemysla Otakara II. se na brakteátech poprvé použilo vyobrazení dvouocasého lva. Tento symbol je do současné doby považován jako jeden ze znaků české státnosti.¹⁷

V letech 1278 - 1300 nastupuje na trůn Václav II, který ve snaze o upevnění své moci, pokusil se komplikovanou, nepřehlednou a nepříjemnou situaci řešit. Byl sjednocen obraz na brakteátech (korunovaná harpyje) a zlepšila se také jejich jakost. To předcházelo velké měnové reformě, která přerušila platnost denárů v roce 1300 a započala dobu další měny na českém území.

Na konci 12. století dochází i na Moravě k změně peněžní systémy. Za vlády Přemysla Otakara II. Na Moravě Přemyslovci začaly se razit malé moravské brakteáty. Vedle brakteátu se také platili i mince s polovičními nominály (půlbrakteáty nebo dvoustranné denáry).¹⁸

---

¹⁶ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 40-43

¹⁷ VENCOVSKÝ, F., KOPECKÝ, L. a kol., *Lidé a peníze*, s. 13

¹⁸ VANDAS, J., *Mince a platidla*, s. 79-80

3.3.4 Grošová měna

V roce 1300 přichází na českou a moravskou scénu nové jednotné platidlo, které se dočkalo velké slávy i za hranicemi. Václav II. přichází s ražbou pražského groše. Základem k ražbě grošové měny se stala ložiska stříbra, která v této době byla nalezena poblíž kutné Hory. Díky nemalým ložiskům v okolí Kutné Hory zde byla zbudována centrální mincovna. V 14. století v Kutné Hoře bylo vyprodukováno asi 40 % světové produkce stříbra a Praha se stala hlavním městem Římskoněmecké říše. Zatímco denáry se staly neoblíbenými, nikdo nikde s nimi již nechtěl platit, groše byly ve velké míře a stále častěji vyhledávané.

Za vlády Váslava II. byla provedena měnová reforma. Významné a důležité postavení pražského groše bylo determinováno především ekonomickým vzestupem země, rovněž také objevem a následným využitím velkých nalezišť stříbra i politicko - obchodními styky českého království.

Pražské groše vážily přibližně 4 gramů, a proto vznikl ten název, který z latinského znanená těžký nebo tlustý. Na rozdíl od předešlých denárů a brakteátů, které měly každý různou velikost, tvar, jakost i střížek, groše byly naprosto stejné, jeden jako druhý. Vzhled pražských grošů zůstal skoro 250 let neměnný.¹⁹

Český groš se využívaly i v mezinárodním obchodě. Groše velmi rychle pronikaly do rakouských zemí, kde byly známé a uznávané jako jediná stříbrná mince. Postupem času se díky obchodu dostávají i do Německa, Itálie, Francie a také dále na východ, až do Pobaltí a na Ukrajinu.

Král Jan Lucemburský v letech 1300 - 1346 započal ražbu vlastních mincí. Dochází k vylepšování a zdokonalování měnového systému. V roce 1311 byly zavedeny nové půlgroše, čímž byla zdůrazněna snaha panovníka o mincovní různorodost, kterou si vyžadoval rozvíjející se obchodní a hospodářský život. Půlgroše se však v praxi neujaly, a proto jejich ražba po smrti Jana Lucemburského skončila. Také Jan Lucemburský v roce 1325 zahájil ražbu vůbec prvních zlatých mincí, které se nazývaly nazývaly florény.

Později za vlády Karla IV. a hlavně pak jeho syna Václava IV. dochází k velkému zhoršení vzhledu mincí. Důvodem může být změna technologických postupů, nebo nedbalost zapříčiněná snahou o urychlení ražby.

---

¹⁹ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 53-55

Docházelo i ke znehodnocování měny v letech 1419 až 1434. Upadla těžba stříbra a přestaly se razit pražské groše. V důsledku nedostatku mincovního kovu docházelo k ražbě stále menších peněz, což se projevilo ve snižování obsahu drahého kovu v mincích.

Často se vyskytovaly i groše ražené v období vlády Václava IV. s kontramarkami německých měst. Značky německých měst - kontramarky - jsou vyraženy na lící nebo rubní straně českých grošů. Kvůli nedostatku vlastní grošové měny lze zaznamenat v tehdejší Německu snahu o teritorializaci českých grošů v německých zemích. V období 50. let 15. století, za vlády Ladislava Pohrobka, lze pozorovat zřetelné snahy o obnovení pražského groše, avšak ve výsledku bezúspěšné.²⁰

Za vlády Jiřího z Poděbrad (1458 - 1471) došlo k zákazu oběhu nehodnotných rakouských feniků, zákazu vývozu drahého kovu a českých mincí do ciziny. V roce 1469 obnovil Jiří z Poděbrad ražbu pražských grošů, kterých byl v oběhu nedostatek. V letech 1471 až 1516 nastoupil na český trůn Vladislav II. Jagellonský. Je třeba připomenout, že v tomto období se projevovala výrazná snaha o ražbu co největšího počtu grošů. V důsledku nárůstu kvantity docházelo ke snižování hmotnosti i ryzosti mincí, tedy ke snížení kvality. Po smrti krále Vladislava nastoupil na trůn jeho syn Ludvík I. Jagellonský (1516 - 1526). V průběhu vlády Jagellovců se začaly objevovat zlaté mince. Pražské groše přestaly razit během vlády Ferdinanda I. v roce 1547 v Kutné Hoře. Ale platilo se jimi i nadále až do roku 1644, kdy byla jejich platnost ukončena Ferdinandem III.²¹

Situace na Moravě byla podobná a také za vlády Vladislava II. Jagellonského se zastavila ražba i moravské mince a tím i činnost moravského mincovství. Ale grošová měna byla jednou z nejvýznamnějších měnových systémů v českých zemích.²²

3.3.5 Tolarová měna

V roce 1512 byla nalezena nová naleziště stříbrné rudy na pozemcích hrabat Šliků. V první polovině 16. za vlády hrabat Šliků byla na českém území zahájena ražba velkých stříbrných hrubých mincí. Zavádění nové měny přispělo k řešení komplikované peněžní situace, kterou už grošová měna nemohla v plném rozsahu zvládnout. Období od roku 1520 do roku 1892 je označováno jako tolarové období, kde základní jednotkou byl tolar. Tolarová

---

²⁰ VOREL, P. Od pražského groše ke koruně české, s. 88-91

²¹ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 55-60

²² HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 60-62

měna získala si oblibu u směnárníků a obchodníků a rozšířila se do celé západní a střední Evropy.²³

V roce 1536 nastoupil na trůn Ferdinand Habsburský. Tento panovník chtěl, aby se česká mince razila výhradně podle hmotnostního a jakostního základu rakouských zemí. Za vlády Ferdinanda vznikla nova měna, a proto se místo tolaru razily mince říšské, tzv. zlatníky a také mince krejcarové.

V roce 1561 nastala mincovní reforma a začala ražba krejcarů. Hlavním důvodem vzniku nové měnové systémy byla Ferdinandova vize vytvořit jednotnou minci o stejné ryzosti a hmotnosti ve všech zemích, kterým vládl. Zavedení této nové německé měny se na českých zemích setkala s odporem. Krátké „krejcarové období“ skončilo v roce 1573. Začaly znovu razit toлары, které se staly peněžní jednotkou až do roku 1750. Společně se znovu zavedenou tolarovou měnou razily tzv. bílé groše a od roku 1576 se začaly vyrábět malé groše.²⁴

3.3.6 Krejcarová měna

Za vlády krále Ferdinanda I. byl poprvé zaveden krejcar, a následně v jeho ražbě pokračoval jeho syn Maxmilián II. V roce 1573 byla zastavena ražba krejcaru a v roce 1619 byl povstaleckou stavovskou vládou vydán mincovní řád. Ten ukončuje grošovou měnu a zavádí krejcarovou. V tomto období započala mincovní reforma, které předcházelo české stavovské povstání proběhnuvší v letech 1618 - 1620.²⁵

Politická situace po porážce stavů negativně ovlivňovala měnový vývoj. Některé ražby byly zakázány, u jiných se změnil poměrový vztah. Dokonce postupem doby klesala i ryzost. Hodnota mincí byla snížena o téměř 90 %, což prakticky znamenalo, že každému zbyla z původní hodnoty jen desetina jeho dosavadní peněžní hotovosti. Muselo se zákonitě něco stát, musela začít nová doba českého mincovnictví. Stále častěji byly patrné snahy o znovu obnovení české měny, o uskutečnění další ražby.

Roku 1526 se stala Morava součástí habsburského soustátí. Morava se snažila vymanit se ze závislosti na českém mincovnictví. Na Moravě byly zřízeny nové mincovny, ve kterých se vyráběly mince stejných hodnot a parametrů jako v Čechách, jen v jiné podobě. Z moravských mincí se zachovaly velmi vzácný tolar a desetidukát.

---

²³ VONDRA, R. Peníze v moderních českých dějinách, s. 22

²⁴ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 63-75

²⁵ PETRÁŇ, Z., *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*, s. 118

Po smrti Ferdinanda III. nastoupil na trůn jeho syn a mladší bratr Ferdinanda IV. Leopold Ignác Habsburský. Císař a český král Leopold I. Ten pokračoval v obnovení stability země a roku 1659 se uskutečnila další měnová reforma, která měla zemi očistit od záplav cizích drobných mincí. Tyto mince neměly obsahovat drahý kov, ale jejich platební sílu měl garantovat stát. Díky této měnové reformě došlo v české zemi ke sjednocení měnového systému a byla zavedena strojní ražba mincí. Dalším krokem, který Leopold I. učinil, bylo odstranění zahraničních mincí. Během několika let se kvalita mincí v důsledku jejich oběhu zhoršovala, což vedlo v roce 1693 k devalvaci měny. Po této reformě v roce 1692 - 1693 platili tolar za 120 krejcarů.²⁶

V této době nebezpečím bylo používání cizích mincí, proto jejich hodnota byla odlišná. Většina z těchto mincí obsahovala nižší množství kovu. To způsobilo, že se na české území dostalo mnoho těchto nehodnotných mincí a místo nich byly vyváženy do zahraničí hodnotné české mince. Tímto způsobem se nižovalo množství kvalitních mincí. Tato situace se tehdy řešila vydáváním různých patentů, které přijímání nehodnotných zahraničních mincí zakazovaly.

3.3.7 Konvenční měna

Počátkem 18. století byla habsburská monarchie nucena řešit potíže způsobené vlastními rozpory absolutistického pozdně feudálního systému i rozpínavostí sousedního Pruska. Státoprávní změny, spojené s tímto obdobím, jako jsou centralizace, správní reformy a zásahy do ekonomické sféry, se odráží v peněžních reformách, pod kterými je podepsána Marie Terezie (1740 – 1780) a které na dlouhá léta ovlivnily měnový vývoj v českých zemích. V průběhu realizace tereziánských měnových opatření byl respektován světový poměr mezi zlatem a stříbrem (který se ustálil na 1 : 14,56) a rovněž byly prosazovány snahy o sjednocení hodnoty tolarové zlatkové mince. Tereziánská měnová opatření přinesla zánik české mince: v mincovnictví byla opuštěna ražba pražské hřivny o váze cca 253 gramů. Jako náhrada za ni byla zavedena vídeňská hřivna platná i v zemích českých.²⁷

Od roku 1750 pak byla dána do oběhu nová dvacetizlatníková měna na váhovém podkladě kolínské hřivny (233,8 g), která o tři roky později dostala podle konvence s Bavorskem název konvenční měna. Vedle tolaru byly raženy dva nové stříbrné nominály:

---

²⁶ VOREL, P., *Od pražského groše ke koruně české*, s. 207-208

²⁷ SPÁČIL, B., *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*, s. 85

10krejcar a 20krejcar. Jako značka konvenční měny se na všech mincích až do roku 1805 objevoval na konci opisu vedle letopočtu malý svatoondřejský křížek.²⁸

Konvenční měna zavládla v českých zemích po dobu celého jednoho století. V polovině 18. století začala na měnovou soustavu svými vlivy negativně působit tehdejší nadprodukce zlata. V letech 1741 – 1760 bylo vytěženo v celém světě největší množství zlata podle záznamů za posledních tři sta let. Tato skutečnost měla negativní vliv na cenu zlata, přesněji řečeno, ovlivnila cenový poměr mezi zlatem a stříbrem. V důsledku nadměrné těžby zlata měl stříbrný kov nyní větší hodnotu, než uváděla nominální hodnota stříbrných mincí.²⁹ Základní jednotkou konvenční měny se stal tzv. stříbrný zlatník. Dle tehdejších požadavků byly vyžadovány jednotné a shodné parametry peněz.

Byla zavedena kreditní platidla po zavedení konvenční měny. V roce 1760 byla zřízena patentem ražba měděné drobné mince. Českým zemím to přineslo do oběhu několik nových mincí: krejcar, půlkrejcar, fenik.

V roce 1797 se zastavila výměna papírové měny za kovové mince a od roku 1800 byl zaveden nedobrovolný oběh těchto papírových peněz a tím se přerušila vazba papírových peněz ke konvenční měně.³⁰

Na Moravě byla situace velmi podobná. I zde byly patrné silné centralistické snahy a zavedení konvenční měny znamenalo konec moravské měny.

V důsledku válek a bojů za dob císaře Napoleona docházelo k velkému hospodářskému poklesu a celkové snižování životní úrovně obyvatelstva. Stoupala nedůvěra k objevujícím se papírovým platidlům - bankocetlím a zvyšovala se tezaurace všech kovových platidel. V důsledku toho, že se začaly vydávat měděné a papírové peníze, se vyřešilo neustálé znehodnocování mincí, což znamenalo významné zvýšení příjmů pro státní pokladnu.

3.3.8 Papírové peníze

V důsledku sedmileté války, která proběhla v letech 1756 – 1763, zaznamenala státní pokladna akutní nedostatek peněz a vyžadovala značné peněžní navýšení částky, především prostřednictvím mincí a nově i papírových platidel. Tak stříbrná měna v nejdrobnějších hodnotách byla nahrazena drahým kovem z mědi a vysoké částky byly vyhotovovány v podobě papírových platidel. V roce 1762 dochází poprvé v dějinách Čech k vytvoření

---

²⁸ KURZ, K., HÁSKOVÁ, J. a kol., *Dějiny peněz na území Československa*, s. 29

²⁹ HLINKA, B., RADOMĚRSKÝ, P. *Peníze, poklady, padělky*, s. 238

³⁰ VOREL, P. *Od pražského groše ke koruně české*, s. 275-300

a zavedení papírových peněz.³¹ Vydala je Vídeňská městská banka (Wiener Stadt-Banco), peněžní ústav založený již roku 1706, avšak roku 1759 přeměněný ve státní instituci. První papírové peníze v Čechách byly vydány v hodnotách 5, 10, 25, 50 a 100 zlatých rýnských, a to jako účelová emise v celkové nominální výši 12 milionů zlatých. Tyto finanční prostředky měly být určeny ke krytí nákladů na válku s Pruskem. Pro nové papírové peníze se v Čechách brzy ujalo pojmenování „bankocetle“ nebo také „bankocedule“.

Bankocedule je historicky první papírový peněz, který měl v počátečním období (1762 – 1800) charakter bankovky a po roce 1800 získal charakter státního peněz. Jeho název pochází z italského výrazu pro banku (banco) a německého označení listu či cedule (Zettel).³²

V tomto období se vyskytují dvě základní skupiny státních papírových peněz: státní peněz a bankovky.³³ Státní peněz byly vydávány jako papírové peníze emitované státem, jejichž účelem bylo krytí jeho potřeb. Vzhledem k tomu, že státní peněz nebyly kryty zlatem, bylo potřeba normativně regulovat jejich akceptaci, proto byl pro ně stanoven nucený kurz a byly vysílány do nuceného oběhu. Státní peněz tak představovaly dluhopisy emitované státem (centrální bankou), nesměnitelné za peněžní kov. Představovaly dluh státu, který měl být postupně splácen stahováním státních peněz z oběhu. Pokud však docházelo k nekontrolované emisi bez dohledu instituce, která by řídila jejich množství v oběhu (k čemuž většinou docházelo), pak byly takovéto peníze znehodnocovány a ztrácely jednu ze svých základních funkcí, a to funkci uchovatele hodnot. Důležitým faktem je, že rozdíl mezi bankovkami a státními penězi poté existoval pouze v rovině právní, ekonomická podstata zůstala stejná. Tento typ peněz však vývojem v průběhu dvacátého století prakticky zanikl.

Bankovka je cenný papír, vydaný bankou. Bankovky nahrazovaly drahý kov, byly s tímto drahým kovem pevně svázány a při platebním styku drahým kovům sekundovaly. Bankovky se původně vyvinuly z dlužních úpisů komerčních bank a byly volně směnitelné za zlato. Z právního hlediska se jednalo o vlastní vlistasměnky, které byly vystavované bankéři a splatné ve zlatě, případně v jiném drahém kovu. Mezi další atributy bankovek patřily jejich převoditelnost pouhou tradicí a rovněž bezúročnost. Přestože se bankovky řadily mezi neplnohodnotné peníze a jejich podstata spočívala ve všeobecně uznávané garanci v systému směny, nelze se plně ztotožnit s myšlenkou některých autorů, že se jednalo o oběh nucený. Jednak z toho důvodu, že se etablovaly na tržním principu dobrovolné směny

---

³¹ PETRÁŇ, Z., *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*, s. 203

³² VOREL, P., *Od pražského groše ke koruně české*, s. 250-251

³³ STANĚK, J., *Peníze v českých zemích*, s. 60.

v rámci zjednodušení platebního styku, jednak byly navíc vysoce likvidní, v tomto případě na požádání směnitelné za zlato. A právě oběh plnohodnotných zlatých mincí a volná směnitelnost bankovek za zlato položila základ systému zlatého standardu.

Papírové peníze v procesu svého vývoje získávají v měnových systémech naprostou převahu, zatímco podíl mincí se stále zmenšuje. I to je důkazem, že doba Marie Terezie (a jejího syna Josefa II.) přinesla celou řadu promyšlených opatření, která poznamenala vývoj i v dalších několika staletích.³⁴

Zvyšující se potřeba dalších papírových platidel byla kryta od roku 1813 vydáváním tzv. anticipačních poukázek (Anticipationssscheine), které měly povahu státovek. Jejich vydávání mělo být přesně anticipováno podle výše státních příjmů. Anticipační poukázky byly postaveny na roveň šajnů a bylo jich proti původním záměrům však vydáno desetkrát víc, celkem za 470 milionů zlatých. Spolu se šajny bylo koncem roku 1816 v oběhu za více než 638 milionů zlatých vídeňské měny.³⁵

Na tehdejších účtech subjektů existovaly dvě měny: konvenční (stříbrná) a vídeňská (papírová) a poměr mezi nimi se označoval jako ažio.

Úspěšné zakončení napoleonských válek odvrátilo takřka v poslední chvíli finanční a měnovou katastrofu. Díky válečným náhradám od poražené Francie v částce 47 milionů zlatých ve stříbře a finanční výpomoci Anglie v objemu 42 milionů zlatých ve stříbře, se země mohla konečně vzchopit. Nejprve bylo zapotřebí oddělit řízení peněžního oběhu od přímého spojení s vládními financemi a svěřit ho nezávislé emisní (cedulové) bance. Jinak řečeno, bylo nutné nahradit státovky (šajny a anticipáty) bankovkami. Dne 1. července 1816 zahájila ve Vídni svoji činnost nově vzniklá privilegovaná Rakouská národní cedulová banka. Cílem banky bylo zastavit dosavadní inflační financování státních financí, snížit nadměrnou záplavu papírových peněz na trhu a především stanovit emisní peněžní politice pevná pravidla, která by garantovala udržení stabilního měnového systému. Pro úspěšné splnění těchto cílů měly být prakticky realizovány dva základní atributy: za první - dostatečná kovová rezerva cedulové banky, a za druhé - vyrovnaný státní rozpočet, který by byl na takové úrovni, aby mohl splácet své emisní obligace cedulové bance. Bohužel, ani jeden ze záměrů se zcela nevydařil. Lidé důvěřovali stále více mincím než bankovkám. Většina obyvatel nechtěla vlastnit bankovky, a pokud se jim dostaly do rukou, jednoduše je opět

---

³⁴ HLINKA, B., RADOMĚRSKÝ, P., *Peníze, poklady, padělký*, s. 241.

³⁵ SEJBAL, J., *Základy peněžního vývoje*. s. 284.

směňovali v bance za stříbrné mince. To však vedlo k vyčerpání bankovní zásoby stříbra, což nebylo žádoucí. Řešením tohoto problému bylo stanovení nového kurzu vídeňské měny v poměru 250 zlatých v bankovkách za 100 zlatých ve stříbře.³⁶

3.3.9 Rakousko-uherská korunová měna

Příčinou založení rakousko-uherské korunové měny byl celoevropský odklon od stříbra ke zlatu. Nová měna byla vyhlášena 11. srpna 1892, základní měnovou jednotkou se stala koruna a jejích sto haléřů. Primárním předpokladem stability měny bylo umožnění volného pohybu platidel (vývozu a dovozu). Ten byl zajištěn snadnou přeměnou zlata na domácí měnu a naopak. Převod na domácí měnu měl zaručit jednak pravidelný nákup zlata bankou (za bankovky) a na druhé straně možnost ražby tuzemských zlatých mincí.³⁷

Rakousko-uherská korunová měna byla měnou velmi stabilní. Název „koruna“, vznikl podle symbolu charakterizující císařství. Tato měna byla první a zároveň i poslední zlatou měnou na českém území. Koruna (K) se stala měnovou jednotkou až v roce 1900, do té doby se počítalo na zlatníky a krejcary. Klíčovou událostí, která rozpoutala globální válečný konflikt, byl úspěšný atentát na arcivévodu a následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Válka propukla v roce 1914 mezi dvěma koalicemi: Mocnostmi Dohody (Spojené království, Francie a carské Rusko, později Itálie a USA) a Ústředními mocnostmi (Rakousko-Uhersko, Německo a později Osmanská říše a Bulharsko). V průběhu války zemřel dlouholetý panovník rakouské monarchie, císař František Josef I. Po něm nastoupil na trůn na dvě léta jeho prasynovec a poslední rakouský císař Karel I. Válka skončila 11. listopadu 1918 vítězstvím Dohody a kapitulací poražených Ústředních mocností. Výsledek války byl pro Rakousko-uherskou monarchii katastrofální. Kromě územních ztrát a zaplacení válečného odškodnění musela uspořádat své vnitřní záležitosti dle požadavků vítězů. Rakousko-uherská monarchie se rozpadla a na jejích troskách vznikly nové státy. Jedním z nově vzniklých států bylo Československo. Bylo složeno z území Čech, Moravy, Slovenska a Podkarpatské Rusi.³⁸

---

³⁶ VOREL, P., *Od pražského groše ke koruně české*, s. 323-226

³⁷ HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*, s. 101-105

³⁸ VOREL, P. *Od pražského groše ke koruně české*, s. 389-398

3.4 Měnové reformy

3.4.1 Československá měnová reforma 1919

Cílem první československé měnové reformy bylo vytvoření vlastní měny na území nového státu a s tím související odloučení od měnového oběhu na území bývalého Rakouska – Uherska. Měnová situace vypadala po první světové válce v bývalém Rakousku Uhersku dost tristně, a to především vzhledem k vysoké inflaci a těžkým hospodářským problémům. Autorem nové reformy se stal tehdejší ministr financí Alois Rašín.

Cílem Rašínova programu bylo zejména vytvoření nové československé měny a její zařazení mezi měny zlatého standartu, dále zvýšení kupní síly nové měny na základě restrikce peněžního oběhu a paralyzování inflačního znehodnocení peněz, ke kterému došlo během války. Rašínův návrh byl schválen a 25. února 1919 byl národním shromážděním přijat zákon o provedení peněžní reformy. Ta byla zahájena ve dnech 3. až 9. března 1919 a na základě této reformy se přistoupilo k okolkování peněz. Bezprostředně po odsouhlasení a přijetí reformy byly ještě týž den uzavřeny státní hranice, aby nedošlo k nežádoucímu přesunu rakouskouherských bankovek. Rovněž se mělo zabránit převozu zboží ze zahraničí na české území a naopak, zboží vyprodukovaného u nás do zahraničí. Následně byl zastaven i veškerý mezinárodní poštovní styk. Opatření spočívalo prakticky v tom, že polovina z předložených hotovostí se měla okolkovat nebo orazítkovat a následně vrátit do oběhu. Zbytek hotovostí byl zadržen a pokryt vydáním 1 % nezcizitelných státních dluhopisů. Okolkovány byly plně pouze hotovosti státních pokladen a částky nezbytné k výplatám mezd. Celkem bylo předloženo 7,2 mld. korun bankovek k okolkování, z toho se podařilo 4,7 mld. korun bankovek okolkovat a vrátit do oběhu.³⁹

Na základě této akce, jejíž náklady byly poté vyčísleny samotným Aloisem Rašínem na necelých 7 mil. Kč, bylo zadrženo 34 % oběživa. Je nutné uvést, že mince a bankovky nižších nominálních hodnot (1 koruna a 2 koruny) zůstaly v oběhu beze změny, rovněž také rakousko – uherské bankovky v nominální hodnotě 10, 20, 50, 50 obíhaly beze změny. Na Slovensku reforma skončila až 12. března 1919.

Měnová reforma v Československu byla oficiálně ukončena 10. dubna 1919 zákonem č. 187/1919 Sb., o úpravě oběhu a správy platidel a změnou zákona č. 84/1919 Sb., který ustanovoval Korunu československou jako jedinou platnou měnu (do té doby se měnová jednotka jmenovala pořád Koruna se zkratkou K). Reforma přiřknula emisní monopol celé

---

³⁹ VENCOVSKÝ, F., KOPECKÝ, L. a kol., *Lidé a peníze*, s. 12

Československé republice, upravovala vztahy vzniknuvší stažením poloviny oběživa a mj. ustanovila nový orgán pro řízení měnové politiky, Bankovní úřad ministerstva financí.⁴⁰

V roce 1925 bylo upuštěno od koncepce deflační politiky a právě zákonem č. 102/1925 se stanovovala nová politika měnové stabilizace s jasným požadavkem ustálit kurz na úrovni posledních dvou let. Navíc byla tímto zákonem vyřešena problematika vazby československé koruny na zlato. Přestože Rašínova měnová reforma přinesla v prvních letech poměrně značné hospodářské problémy a velkou nestabilitu, již v polovině dvacátých let se dostavily první pozitivní výsledky. Snaha o vybudování silné měny (k čemuž značně napomohla i Rašínova politika směřující ke zlatému standardu) přinesla silnou důvěru v československou korunu. Bylo tedy možné přejít k politice měnové a finanční stabilizace, což pomohlo k silné ekonomické konjunktuře, kterou přerušil až počátek třicátých let, kdy svět strhl Československo do hluboké hospodářské krize.

Měnová situace po Mnichovské konferenci

Československá měna se po světové hospodářské krizi jen velmi těžko vracela do pozitivní situace, ve které se nacházela před hospodářskou krizí. Navíc se podstatně změnila politická situace. Československo si jasně uvědomovalo hrozbu Říše, proto stoupały náklady na zbrojení. Půjčka na obranu státu, vypsaná zákonem č. 142/1936 Sb. ze dne 29. května 1936, se setkala se s nebyvalým úspěchem, neboť se za pět týdnů podařilo upsat dluhopisy v nominální hodnotě 3 564 mil. Kč. Česká měna se v tomto období potýkala s mnohými problémy, poněvadž bylo potřeba přistoupit dvakrát k devalvací, tj. k snížení zlatého obsahu koruny, jednou v roce 1934 a následně v roce 1936.⁴¹

Dne 29. září 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda. Velká část československého pohraničí byla postoupena Německu. Na základě toho pak došlo k vyhlášení autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi. Československé republice bylo odebráno 30 % území a přišla o 33 % obyvatelstva. Nařízením, které bylo vydané v Německu, skončila platnost československé koruny na sudetském území. Toto nařízení vstoupilo v platnost od října roku 1938. Ve stejném měsíci roku 1938 byla zřízena říšská marková měna. Jedním z dalších likvidačních počinů bylo plenění a drancování zlaté rezervy. Vedení Národní banky pro Čechy a Moravu muselo splatit ze svých zlatých depozit uložených v zahraničí různé německé závazky. Dne 14. března 1939 byl vyhlášen Slovenský stát a jeho peněžní

---

⁴⁰ VOREL, P., *Od pražského groše ke koruně české*, s. 417-430

⁴¹ SEJBAL, J., *Základy peněžního vývoje*, s. 345

jednotkou byla Koruna slovenská – Ks. Druhý den nato, 15. března 1939, byl německými vojsky obsazen zbytek českého území. Následně byl vydán výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava, který pojednával o tom, že zákonným platidlem bude vedle primárně zavedené říšské marky až na dalším místě koruna.⁴²

3.4.2 Měnová reforma roku 1945

Základním problémem, které toto období přineslo, bylo fungování několika peněžních systémů na českém území. Na území bývalého Československa obíhalo hned šest měn, a to protektorátní koruny, německé marky, slovenské koruny, polské zloté, maďarské pengo a poukázky československé východní armády. Proto je jasné, že musela být provedena měnová reforma, která tehdy byla orientována na likvidaci inflačních poválečných peněz s cílem především vrátit penězům zpět jejich funkci, kterou během okupace plnily.

Dne 4. dubna 1945 byla sestavena nová vláda, a to na společném jednání londýnské exilové vlády prezidenta Edvarda Beneše a moskevského exilového vedení Komunistické strany Československa v čele s Klementem Gottwaldem. Jednání se uskutečnilo na území Slovenské republiky, v Košicích. Zde byl také přijat Košický vládní program, jehož obsahem byla hospodářská obnova země a jež znamenal posun k centrálnímu řízení ekonomiky. Prvním úkolem reformy byla likvidace německé marky, polských zlotých a maďarských pengö⁴³. Platnost protektorátních platidel zahrnovala celé území Českých zemí včetně bývalého tzv. sudetského pohraničí a platnost slovenských platidel byla rozšířena na celém území Slovenska. Rovněž byla po celém území rozšířena platnost korunových poukázek vydaných roku 1944, které byly vydávány při příležitosti osvobození Československa na celém území republiky.⁴⁴ Dne 1. listopadu 1945 byla na území republiky zavedena československá koruna (Kčs). Mezi oběma měnami, jak českou, tak slovenskou, byl vymezen kurz 1:1. Každé fyzické osobě bylo vyměněno oběživo v celkové hodnotě do 500 Kč.⁴⁵ Naopak pro podniky a továrny bylo zavedeno zvláštní uvolňovací řízení, na základě kterého jim byly vyměňovány peníze za nové, a to podle konkrétních hospodářských potřeb. Do oběhu byly dány nové peníze v celkové výši 19 mld. korun a staženo bylo z oběhu 124 mld. korun starých peněz. Šlo o značnou peněžní restrikcii. V rámci této reformy bylo

---

⁴² VENCOVSKÝ, F., PŮLPÁN, K. a kol., *Dějiny měnových teorií na českém území*, s. 73-80

⁴³ VENCOVSKÝ, F., PŮLPÁN, K. a kol., *Dějiny měnových teorií na českém území*, s. 80-81

⁴⁴ VENCOVSKÝ, F., KOPECKÝ, L. a kol., *Lidé a peníze*, s. 36

⁴⁵ VONDRA, R., *Peníze v moderních českých dějinách*, s. 72

nařízeno, aby všechny peněžní vklady i jiné peněžní pohledávky byly přihlášeny u peněžních ústavů, stejně jako životní pojistky a cenné papíry. Rovněž se přešlo k úpravě cenových poměrů, a to v rámci zvýšení cenové hladiny. Cenová hladina po úpravě dosahovala trojnásobku světové úrovně. Dalším krokem pro obnovení rozvráceného hospodářství bylo stanovení kursu nové koruny. Tento kurz byl stanoven na základě porovnání vnitřních cen s cenami v zemích USA, Velké Británie, Švýcarska a Švédska. V rámci tohoto porovnání byl stanoven kurz k americkému dolaru - 1 USD byl roven 50 Kčs. Tento kurz byl nahlášen Mezinárodnímu měnovému fondu a Světové bance, k nimž Československo přistoupilo na základě schválení, které proběhlo v prosinci 1945.⁴⁶

3.4.3 Měnová reforma roku 1953

Po vzniku Státní banky československé se připravovalo vydání formálně správných bankovek nové emisní banky. Některé návrhy představovaly jen formální inovaci starších vzorů, jiné však měly převést do bankovkové grafiky originální výtvarné projevy (např. stokoruna Karla Svobody a pětisetkoruna Marie Medvecké). V důsledku realizace peněžní reformy však k jejich vydání nedošlo, ačkoliv tři hodnoty již byly sériově vyráběny a bance průběžně dodávány.

V této době došlo také k technickému zjednodušení výroby a zlevnění výrobní ceny mincí. Hodnoty rovné 20 a 50 haléřům a rovněž 1 koruně byly nově vyráběny jen z levnějšího hliníku.

Dne 1. června 1953 bylo ústředním výborem Komunistické strany Československa rozhodnuto o provedení peněžní reformy. Tato reforma byla připravena ve velmi krátké době a obyvatelstvo s ní bylo obeznámeno v nedělním Rudém právu 31. května 1953. Měnovou reformou z roku 1953 došlo k následujícím změnám:

- Občanům, nepatřícím do kategorie živnostníků, bylo vyměněno na osobu 300 Kčs starých peněz v poměru 5:1. Ostatní hotovost byla směněna v poměru 50:1.
- Živnostníkům byla vyměněna veškerá hotovost v poměru 50:1.
- Prostředky na vázaných účtech z měnové reformy v roce 1945 byly v částce asi 80 mld. Kčs anulovány.
- Peníze uložené na vkladních knížkách byly přepočteny dle vkladu takto: do 5 000 Kčs v poměru 5:1; nad 5 000 - 10 000 Kčs v poměru 6,25:1; nad 10 000 - 20 000

---

⁴⁶ VENCOVSKÝ, F., PŮLPÁN, K. a kol., Dějiny měnových teorií na českém území, s. 81-82

Kčs v poměru 10:1; nad 20 000 - 50 000 Kčs v poměru 25:1; nad 50 000 v poměru 30:1; vklady složené po 16. 5. 1953 v poměru 50:1.

- Pokladní hotovosti hospodářských, rozpočtových a ostatních organizací byly přepočteny v poměru 50:1.
- Zrušily se státní cenné papíry, bez ohledu na jejich datum vydání.
- Byl stanoven kurz 1 USD = 7,20 Kčs; 1 sovětský rubl = 1,80 Kč.⁴⁷

Průběh měnové reformy v praxi způsobil drastické snížení hodnoty platidel z roku 1945 v celkové výši 52,1 mld. Kč na 1,4 mld. Kč nových platidel. Projev obrovského odporu, který se v průběhu reformy zvedl, byl považován za jednu z prvních masových vystoupení proti tehdejšímu komunistickému režimu. Touto reformou byli nejvíce zasaženi lidé, kteří si spořili. Lidé, co si spořili a od roku 1953 žili ze svých naspořených úspor, byli nuceni si jít hledat zaměstnání.⁴⁸

Od roku 1953 až do roku 1989 se měnila jen vnější forma kovových a papírových peněz. Postupné nahrazování starých platidel novými si vyžádalo v roce 1960 změny státního znaku a názvu republiky na Československou socialistickou republiku, dále vyšší nároky na technické provedení bankovek a jejich ochranu před paděláním.⁴⁹ V roce 1990 došlo opět ke změně státního znaku a změně názvu republiky na Českou a Slovenskou federativní republiku. Drobné oběživo se vydávalo se stejnými parametry, ale se zaznamenanou změnou názvu a znaku republiky. Než došlo k zavedení nových papírových bankovek, byla na podzim roku 1992 uzavřena dohoda mezi českou a slovenskou politickou reprezentací o rozdělení společného státu. Ke dni 31. 12. 1992 přestala existovat ČSFR a od 1. 1. 1993 vznikly místo ní dva samostatné státy, Česká republika a Slovenská republika.

3.4.4 Měnová reforma roku 1993 a vznik České republiky

Dne 1. ledna 1993 vznikla samostatná Česká republika. Současně se vznikem České republiky se ustavila z bývalé Státní banky Československé Česká národní banka, jejímž prvním guvernérem se stal Josef Tošovský. K oddělení české a slovenské měny došlo ve dnech 4. – 8. února 1993. K tomuto účelu byly opět použity kolkky, a to na 100 Kč, 500 Kč a 1000 Kč s platností do konce srpna roku 1993. Nebyly kolkovány hodnoty 10 Kč, 20 Kč a 50 Kč, které platily do konce července roku 1993. Federální mince platily do konce

⁴⁷ VONDRA, R. *Peníze v moderních českých dějinách*, s. 74-78

⁴⁸ VENCOVSKÝ, F., PŮLPÁN, K. a kol., *Dějiny měnových teorií na českém území*, s. 233-236

⁴⁹ VOREL, P., *Od pražského groše ke koruně české*, s. 461-462

listopadu roku 1993. Celkem bylo okolkováno bankovek za 92 mld. Kč. Československé koruny byly měněny za české v poměru 1:1. Každá osoba starší patnáct let si mohla směnit peníze v hodnotě do 4 000 Kč. Za dítě bylo možno směnit pouze hodnotu ve výši 1 000 Kč. Zbylou hotovost si mohl každý nechat zaslat na svoji poštovní adresu. Vklady v bankách byly přepočítány automaticky. Okolkováním bankovek vznikla nová česká korunová měna. V únoru 1993 byla společně s kolkovanými bankovkami vydána první česká bankovka. Představovala hodnotu 200 Kč. Další bankovky měly hodnotu 20 Kč, 50 Kč, 100 Kč, 500 Kč, 1 000 Kč, 2 000 Kč a 5 000 Kč. Veškeré mince byly uvedeny do oběhu do konce roku 1993 a kromě haléřů, které byly postupně staženy z oběhu, platí dodnes. Stejně tak platí papírové bankovky, kromě bankovek hodnot 20 Kč a 50 Kč. V případě padesátikoruny zajišťuje výměnu od 1. dubna 2012 do 31. března 2017 pouze Česká národní banka.⁵⁰

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie. Na rozdíl od Slovenska, které se stalo členem měnové unie a vyměnilo tak slovenské koruny za eura, Česká republika s podobným krokem v dohledné době nepočítá.

3.5 Měna Evropské unie

V roce 1991 se 15 členských států EU na schůzce v nizozemském městě Maastrichtu dohodlo, že v rámci úsilí o vytvoření ekonomické a měnové unie zavedou jednotnou měnu. Pro zapojení a přijetí eura jednotlivými členskými státy byla stanovena kritéria včetně dané míry inflace, úrokových sazeb a rozpočtových deficitů. Byla vytvořena Evropská centrální banka, která měla za úkol stanovovat úrokové sazby.

Když bylo dne 1. ledna 1999 euro zavedeno, stalo se novou oficiální měnou jedenácti členských států, která nahradila dřívější národní měny, např. německou marku či francouzský frank, a to ve dvou fázích. V první fázi bylo euro zavedeno jako virtuální měna pro bezhotovostní platby a pro účely účetnictví, přičemž dřívější měny se používaly i nadále pro hotovostní platby a považovaly se za „dílčí jednotky“ eura. Dne 1. ledna 2002 pak bylo euro zavedeno v podobě bankovek a mincí.⁵¹

V současné době má Evropská unie 27 členských států. Z tohoto počtu celkem 17 států přijalo euro jako svou hlavní měnovou jednotku. Jak bylo již výše zmíněno, Česká republika

---

⁵⁰ VOREL, P., *Od pražského groše ke koruně české*, s. 487-504

⁵¹ EVROPSKÁ KOMISE. *Euro* [online]. 2015-8-15 [cit. 2016-1-5]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_cs.htm

je členem EU, ale není členem měnové unie a to především díky prezidentu Václavu Klausovi, který euro nikdy nepodporoval a nedůvěřoval mu.

3.6 Česká měna v roce 2015

Domácí měna, ať už v České republice či v jakékoliv jiné zemi, případně některé z členských zemí Evropské unie, jejíž jednotnou měnou je euro, je zákonným platidlem. Dnešní peníze se rozlišují jako hotovostní a bezhotovostní peníze.

Bezhotovostní peníze můžeme sledovat v podobě vkladů na účtech v bankách. Mezi hotovostní peníze patří oběživo v podobě papírových bankovek a mincí. Hotovostní peníze lze uložit do banky a poté je konvertovat do bezhotovostní formy peněz. V některých zemích jsou tyto peníze dávány do oběhu výhradně centrálními bankami. Emitentem české měny je Česká národní banka, která má výhradní právo vydávat bankovky a mince, a to v souladu s ústavou a zákonem o České národní bance. Tisk bankovek, ale i ražba mincí, je tedy pouze v rukou ČNB, která dohlíží na bezpečnost a ochranu zákonného oběživa.⁵² V současnosti jsou v České republice emitovány bankovky ve výši 100, 200, 500, 1 000, 2 000 a 5 000 Kč a mince ve výši 1, 2, 5, 10, 20 a 50 Kč.

3.6.1 Padělaní peněz a ochranné prvky

Již od samotného počátku bylo nutno čelit padělatelům a bojovat proti nim. Již v samotných začátcích existence platidel byla padělávána první platidla, kterými byly předměty nejrůznějšího typu. Se vznikem měny se objevovali padělatelé, kteří se snažili současnou měnu napodobit a uvést ji do oběhu. Padělané peníze jsou kopií zákonných peněz, které jsou vyráběny tak, aby při běžném oběhu nebyly na první pohled rozeznatelné od zákonných peněz. Společně s padělanými bankovkami se v oběhu vyskytují také bankovky pozměněné, které vznikly slepením dvou částí bankovek či úpravou bankovky necelé. Charakteristickým rysem pozměněných bankovek je tenkost bankovek. Ty jsou zpravidla užší o 5 až 7 mm. Naopak typickým znakem necelých bankovek je chybějící horní nebo dolní část či některá část mezi horním a dolním okrajem.⁵³ V současnosti je padělaní peněz trestné a náš trestní zákoník ukládá za padělaní a pozměňování peněz nepodmíněný trest odnětí svobody od 3 do 12 let.⁵⁴ Výskyt podezřelých peněz, jimiž jsou obvykle padělané či

---

⁵² JÍLEK, J., *Peníze a měnová politika*, s. 216

⁵³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Výskyt pozměněných bankovek* [online]. 2003-2016 [cit. 2016-1-6]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_pozm_bankovy.html

⁵⁴ VENCOVSKÝ, F., KOPECKÝ, L. a kol., *Lidé a peníze*, s. 41

pozměněné peníze, vedl k zavedení ochranných prvků umístěných na jednotlivých bankovkách. Vzhledem k vyspělé špičkové počítačové a jiné technologii je pro padělatele v dnešní době snazší padělat bankovky než mince. Potřeba chránit peníze proti padělání vyžaduje vývoj stále nových, složitějších a dokonalejších ochranných prvků. Použité ochranné prvky na bankovkách lze rozdělit podle cílových skupin uživatelů. První skupinou je nejširší veřejnost, která je schopna pouhým okem vnímat některé ochranné prvky. Druhou skupinou jsou ochranné prvky bankovek určené pro odbornou veřejnost (pro pokladníky, řadové bankovní úředníky apod.), kdy jsou jednotlivé ochranné prvky zjistitelné a ověřitelné jednoduchými pomůckami. Třetí cílovou skupinou jsou odborníci - profesionálové, kteří jsou schopni jednotlivé ochranné prvky na bankovkách zjistit a dohledat složitějšími přístroji s použitím nejmodernější technologie. Prvky zjistitelné speciálními senzory jsou určeny pro zpracování v centrální bance. Speciální ochranné prvky jsou určeny k negativnímu ovlivnění činnosti reprodukčních zařízení, primárním cílem těchto ochranných atributů je znemožnit nebo ztížit skenování, kopírování, grafickou úpravu nebo tisk papírových bankovek.⁵⁵

Obrázek č. 1: Ochranné prvky bankovek

Zdroj: Česká národní banka, 2015

K základním ochranným prvkům bankovek patří:

1. Vodoznak. Je zřetelně viditelný, jestliže se na bankovku podíváme proti světlu. Je zde použitý tzv. lokální stupňovitý (tj. kombinace pozitivního - tmavého a negativního - světlého s různými stupni odstínů umístěnými mezi nejtmaší a nejsvětější částí) vodoznak umístěný ve střední části širokého nepotištěného okraje a tvoří jej portrét

⁵⁵ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek* [online]. 2009-11-30 [cit. 2015-12-10]. (PDF) Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_2009_0330_nova_500

Františka Palackého, vyobrazeného na bankovce a negativní (běločaré) hodnotové číslo 1000 s lipovým listem. Při pohledu z lící strany je portrét stranově obrácený oproti portrétu vytištěnému.

2. Okénkový proužek s mikrotextem. Jde o proužek z umělé metalizované hmoty zapuštěný do papíru, široký 3 mm, který na lící straně vystupuje vždy ve čtyřech intervalech na povrch papíru. Při pohledu na bankovku jsou vidět pouze vystupující části proužku na lící straně, při pohledu proti světlu je proužek vidět z obou stran jako souvislá tmavá linka s prosvítajícím opakujícím se šrafovaným negativním mikrotextem ČNB 1000 Kč. Vystupující části mění svoji kovově lesklou barvu v závislosti na úhlu dopadu světla z hnědofialové na zelenou.

3. Barevná vlákna. V papíru bankovky jsou zapuštěná okem viditelná vlákna oranžové barvy v délce 6 mm. Nejlépe zřetelná jsou na bílých okrajích bankovky.

4. Soutisková značka. Z jedné strany bankovky je viditelná pouze jedna část značky, z druhé strany část zbývající. V průhledu proti světlu je značka vidět celá a její jednotlivé linky na sebe přesně navazují. Soutisková značka je kruhová a tvoří ji písmena "ČR".

5. Skrytý obrazec. Stane se viditelným tehdy, sklopíme-li bankovku ve výši očí do vodorovné polohy proti zdroji světla. Tvoří jej číslo označující nominální hodnotu bankovky. Z delší strany bankovky je obrazec pozitivní, tj. tmavý, z kratší strany negativní, tedy světlý. Je umístěn na lící straně bankovky v ornamentu na rameni portrétu.

6. Proměnlivá barva. Tento ochranný prvek je založen na optickém efektu. Lipový list vytištěný speciální tiskovou barvou mění své zbarvení v závislosti na tom, v jakém úhlu se bankovka sklopí proti dopadajícímu světlu. Zlatá barva, kterou vidíme při běžném čelním pohledu na bankovku, se při sklopení bankovky proti světlu změní na barvu zelenou.

7. Iridiscentní pruh. Duhově lesklý, tzv. ochranný iridiscentní pruh o šířce cca 20 mm je umístěn na lící straně blíže pravému okraji bankovky. Je dvoubarevný, zprava vzorovaný. Při běžném pohledu na bankovku se jeví jako průhledný, slabě okrově zbarvený, při sklopení bankovky proti světlu získává slabý zlatý a fialový nádech s kovovým odleskem. Na iridiscentním pruhu jsou vpravo negativně (tj. opticky působící jako světlé) vyznačeny číslice 1000. Při sklopení bankovky se tyto číslice jeví oproti lesklému pruhu jako tmavé.

8. *Mikrotext. Mikrotext je tištěn jak tiskem z hloubky, tak tiskem z plochy. Mikrotext číselně označující hodnotu bankovky tvoří konturu velkého hodnotového čísla na lící straně a je umístěn také vpravo od portrétu v pruhu základní barvy vyběhajícím do pravého bílého okraje. Na rubové straně je rovněž v pruhu základní barvy mezi státním znakem a pravým okrajem skryt mikrotext slovně označující hodnotu bankovky. Na líci uprostřed u velkého slovního označení hodnoty a na rubu v ornamentu pod státním znakem jsou patrné mikrotextové iniciály Františka Palackého.*⁵⁶

3.7 Česká národní banka

Jako důsledek rozdělení České a Slovenské federativní republiky následovalo i rozdělení Státní banky československé na Českou národní banku (ČNB) a Národní banku Slovenska. K tomuto kroku došlo v souladu s ústavním zákonem o rozdělení majetku federace. Část pohledávek a závazků SBC bylo mezi nově vzniklé národní banky rozděleno podle územní příslušnosti, tedy poměrem 2,29:1. Devizové rezervy a pohledávky přesahující federální rozpočet byly rozděleny v poměru 2:1. Česká národní banka vznikla k 1. lednu 1993 jako standardní emisní banka. Jejím hlavním cílem se stalo zabezpečování stability české měny. Aby toho mohla dosáhnout, byla pověřena urovnáním měnové politiky, emisí bankovek a mincí, řízením platebního styku a celkovým dohledem nad bankovním systémem v České republice.

ČNB byla plně nezávislá na činnostech a aktivitách vlády. Jejím nejvyšším orgánem se stala sedmičlenná bankovní rada v čele s guvernérem. Členy rady jmenuje prezident republiky na dobu šesti let. Prvním guvernérem byl 21. ledna 1993 jmenován Josef Tošovský.

*Česká národní banka (dále jen ČNB) je ústřední (centrální) bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. ČNB je součástí Evropského systému centrálních bank a podílí se na plnění jeho cílů a úkolů. Dále je součástí Evropského systému dohledu nad finančními trhy a spolupracuje s Evropskou radou pro systémová rizika a evropskými orgány dohledu nad finančními trhy.*⁵⁷

---

⁵⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Ochranné prvky 1000 Kč* [online]. 2003-2016 [cit. 2016-01-05]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_1000.html

⁵⁷ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *O ČNB* [online]. 2003-2016 [cit. 2016-01-05]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

ČNB byla zřízena zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance v roce 1993 se sídlem v Praze. Při vstupu do EU v roce 2004 se ČNB stala součástí Evropského systému centrálních bank. Nejvyšším orgánem je Bankovní rada, kterou jmenuje prezident ČR. Hlavní náplní činnosti ČNB je udržování cenové stability, čímž vytváří podmínky pro klidný hospodářský růst země. Je nezávislá na vládě a do její činnosti lze zasáhnout pouze prostřednictvím zákona. V rámci své hlavní činnosti ČNB stanovuje a určuje měnovou politiku státu, dále vydává mince a bankovky a dohlíží na platební styk. Vykonává rovněž dohled nad bankovním sektorem, směnárny, pojišťovny nebo družstvy. ČNB ovlivňuje kurz české koruny pomocí intervencí. Díky nim ČNB může neomezeně pohybovat kurzem koruny, a to buď nákupem nebo prodejem devizových zásob. Při snaze posílit měnu může prodat část devizových zásob, při snaze oslabit měnu má ČNB neomezené možnosti a způsoby intervence, protože českou korunu sama vydává ve fyzické (mince a bankovky) i v elektronické podobě.

3.8 Měnový kurz české koruny

Měnový kurz vyjadřuje poměr, v jakém se směňují dvě navzájem cizí měny, neboli cena jedné měny vyjádřená v jiné měně.⁵⁸ Hodnota kurzu je utvářena na devizovém trhu v závislosti na vývoji nabídky a poptávky po jednotlivých měnách. Kurz ovlivňuje jak současný stav ekonomické a politické sféry v zemi, tak i budoucí očekávání vývoje ekonomiky a případné spekulace jednotlivých účastníků devizového trhu. Existují dva systémy měnových kurzů. Pevný (fixní) měnový kurz vyjadřuje pevně stanovený nominální měnový kurz vůči jiné měně či koši cizích měn. Plovoucí měnový kurz je určen pro devizové trhy v přímé závislosti na poptávce a nabídce, a obecně u něj tedy dochází k neustálým pohybům.⁵⁹

3.8.1 Znehodnocení a zhodnocení měnového kurzu

V oblasti měnových kurzů dochází k neustálým pohybům a změnám. V rámci fixních či plovoucích kurzů jsou používány 4 typy označení pro znehodnocování či zhodnocování měnového kurzu. V případě systému fixních kurzů může dojít ke znehodnocení měny neboli k tzv. devalvaci. V případě devalvace se kurz měny zhoršuje, dochází ke snížení hodnoty domácí měny vůči kurzům cizích měn. Devalvací měny dochází ke zlevnění domácího,

---

⁵⁸ PTATSCHEKOVÁ, J., DITTRICHOVÁ, J., *Dvacet let české koruny*, s. 13

⁵⁹ BRČÁK, J., SEKERKA, B., *Makroekonomie*, s. 240-245

exportovaného zboží a ke zdražení zboží vyráběného v zahraničí, importovaného. Např. při nákupu 1 eura v měsíci dubnu je nutno za ně zaplatit částku 26 Kč. V červnu stejného roku po vyhlášení devalvace české koruny se zaplatí za 1 euro již 28 Kč. Opakem devalvace je revalvace měny, která vyjadřuje zhodnocení měnového kurzu. Kurz dané měny se zlepšuje. Naproti tomu u systému pohyblivých kurzů se znehodnocení měnového kurzu označuje jako tzv. depreciace měny. V tomto případě se kurz domácí měny zvyšuje. Opakem je apreciacie, kterou se označuje zhodnocení měnového kurzu.⁶⁰

3.8.2 Aspekty ovlivňující kurz české koruny

Existuje celá řada faktorů a institucí, které mohou ovlivňovat, a prakticky také ovlivňují, kurz české koruny vůči ostatním měnám. Kromě již zmíněných ekonomických krizí kurz ovlivňují např. schodek státního rozpočtu, výše úrokových sazeb, bilance zahraničního obchodu či výkony ekonomiky. Svou roli hraje rovněž trh ve formě nabídky a poptávky, politická situace země, prohlášení vlivných osob a dokonce např. počasí. Nejvýznamnější a pravděpodobně největší vliv na kurz české koruny má ČNB, jelikož má pravomoc snižovat či zvyšovat sílu koruny vůči zahraničním měnám pomocí intervencí.

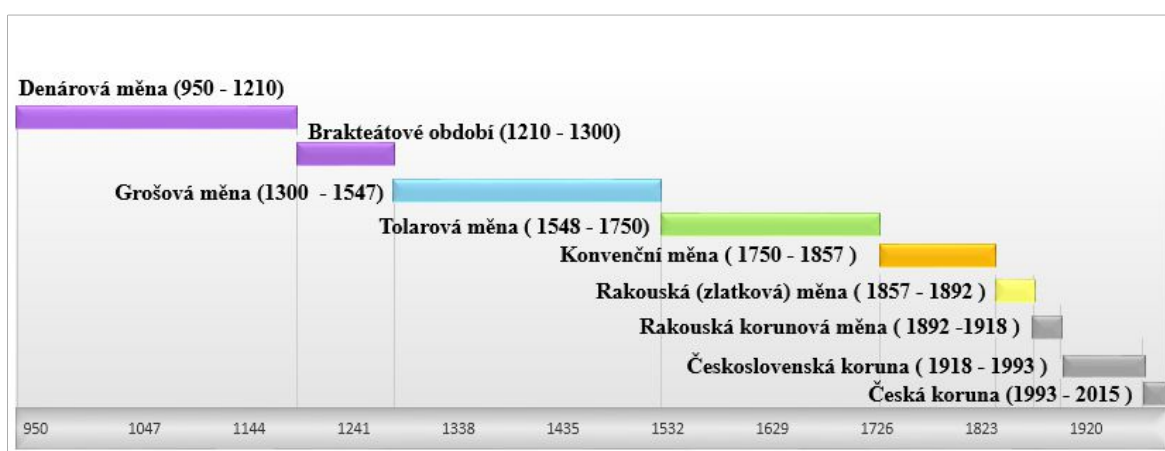
⁶⁰ BRČÁK, J., SEKERKA, B., *Makroekonomie*, s. 243-244

4 Praktická část

4.1 Vývoj české měny

Vývoj českých mincí a bankovek prošel velkou cestu směřovanou do vývoje a stanovení samostatné peněžní jednotky. Vývoj je docela dlouhý a složitý, někdy docházelo k situaci, kdy různé mince platily současně. Takto na základě analýzy a výsledků teoretické části práce byl vytvořen graf, týkající se vývoje české měny. Tento graf vyjadřuje vývoj základních mincí existujících na českém historickém území v období let 950 až 2015.

Graf č. 1: Vývoj základních mincí na českém území v letech 950 až 2015

Zdroj: vlastní zpracování, data: HÁSKOVÁ, J. a kol., *Peníze v českých zemích do roku 1919*

Historie měny na území dnešní České republiky je velice bohatá. Vývoj peněžní měny v českých zemích můžeme rozdělit do několika období. První mince používali již Keltové přibližně ve 2. století př. n. letopočtem. Nazývaly se statéry a byly vyrobeny ze zlata. Asi od roku 950 n. l. došlo k vytvoření prvních stříbrných mincí s názvem denáry. Poté nastala denárová měna. Denáry se zpočátku vyznačovaly na tehdejší dobu vysokou kvalitou zpracování a především tím, že byly raženy z téměř ryzího stříbra. Ke konci 13. století se začaly vyrábět brakteáty, které přerušily užívání denárové měny. Po měnové reformě v roce 1300 se přešlo na grošovou měnu, kdy základní měnovou jednotkou byl pražský groš. Ražba pražského groše probíhala několik let, a to do roku 1547. Pražský groš byl tehdy velice oblíbený po celé střední Evropě. Platil na českém území až do vlády Habsburků, kdy začal platit rýnský a míšenský groš. Poslední ražba groše proběhla roku 1547 v Kutné Hoře. Právě kvůli opotřebovávání stříbrných grošů se za vlády Jana Lucemburského přešlo částečně

v roce 1324 k ražbě zlatých dukátů nazvaných florény, avšak pražský groš byl v oběhu až do roku 1644. V roce 1548 byla dána do oběhu tolarová měna, kdy základní měnovou jednotkou byl tolar. Od roku 1561 se stal na budoucích dvanáct let základní měnovou jednotkou říšský zlatník, ale kvůli jeho neoblíbenosti mezi lidem se stal nežádoucím a měnovou jednotkou se znovu stal tolar. Po začátku třicetileté války byl schválen nový mincovní řád a jeho základem se stal krejcar, přesto můžeme hovořit stále o tolarovém období. Dalším vývojem došlo k značné devalvaci krejcarů vůči tolaru. Když Marie Terezie během své vlády, právě v letech 1740 – 1780, zavedla jednotný peněžní systém, platidlem se stala společná tolarová a zlatková měna. Místo tolaru se stále častěji používal výraz zlatník. V roce 1857 byla zavedena rakouská měna s měnovou jednotkou zlatý. V roce 1892 byla na území současné České republiky zavedena měna zvaná koruna. V roce 1892 byla zavedena nová měna zvaná koruna. Toto období lze charakterizovat jako dobu Rakouské korunové měny. Rakouská korunová měna byla velmi stabilní. Název koruny vznikl podle symbolu charakterizující císařství a královskou moc. Tato měna byla první a zároveň i poslední zlatou měnou na českém území. Koruna (K) se stala měnovou jednotkou až v roce 1900, do té doby se počítalo na zlatníky a krejcarey. Se vznikem samostatné Československé republiky byla zavedena koruna československá (Kč) v roce 1918. Během okupace německými vojsky v období druhé světové války byla československá koruna nahrazena protektorátní korunou (K) a společně s německou markou tvořila základní měnovou jednotku v protektorátu. Na zabraných pohraničních územích obíhaly polské zlaté a maďarské pengö. Slovensko mělo v oběhu slovenské koruny (Ks). Po obnovení Československé republiky v květnu 1945 byla zavedena koruna československá (Kčs). Od 1. 1. 1993 vznikly dva samostatné státy, Česká republika a Slovenská republika. Měnovou jednotkou v České republice od začátku až dodnes je česká koruna (Kč). Slovensko se stalo členem měnové unie v roce 2009, kdy vyměnilo slovenské koruny na společnou měnu pro Evropskou unii – za euro. Měnovou jednotkou Slovenska je tedy dnes euro.

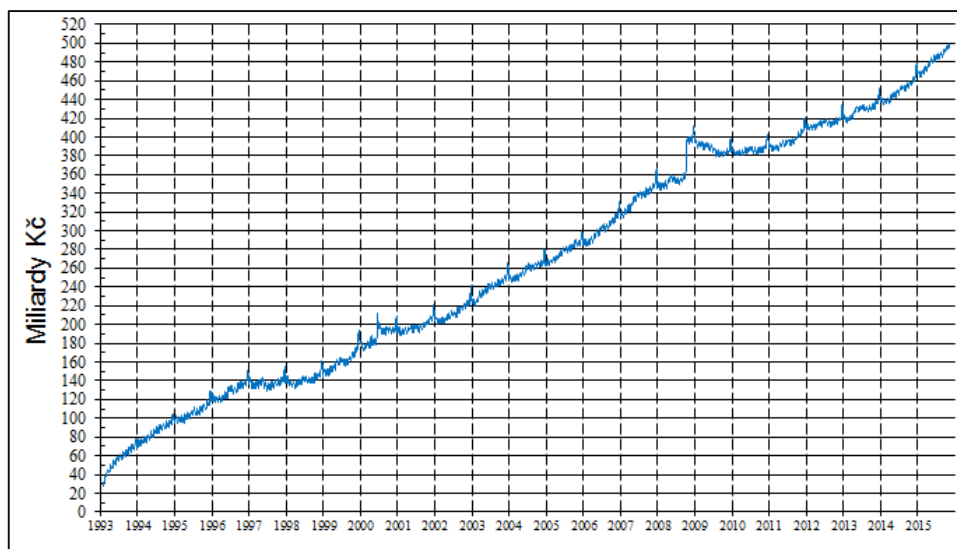
4.2 Vývoj výše oběživa v ČR

O plynulost peněžního oběhu a kvalitu oběživa v České republice pečuje Česká národní banka. Na základě zákona a podle ústavy České republiky je jednou z hlavních činností ČNB péče o cenovou stabilitu, ale také vydávání bankovek a mincí a udržení jejich oběhu. S růstem počtu obyvatel se zvyšuje logicky potřeba většího množství oběživa pro uspokojení

trhu. Od prvního dne, kdy začala platit česká měna, tj. od 8. února 1993, došlo k nárůstu oběživa z původních 28,1 miliardy o 473,1 miliardy.

Obrázek č. 1 znázorňuje graf vývoje výše oběživa od vzniku samostatné české měny, a to od roku 1993 až po konec roku 2015. Z grafu vidíme, že od února roku 1993 dochází až do současné doby k postupnému růstu výše oběživa. Peněžní oběh adekvátně reaguje na různé ekonomické situace, a proto výše oběživa se pohybuje v různých hodnotách.

Obrázek č. 2: Vývoj výše oběživa od 8. 2. 1993 do 31. 05. 2015

Zdroj: Česká národní banka, 2015

V období let 1997 a 1998 došlo k výraznému zpomalení růstu peněžní zásoby, která byla bezprostředně spojena s měnovými turbulencemi, kdy úroky na vkladových účtech dosahovaly dvojciferné výše, a lidé dávali přednost úsporám před výběrem peněz v hotovostní formě. Křivka vývoje oběživa v této době je téměř plochá. V polovině roku 2000 se na vyšší hodnoty oběživa projevil pád Investiční a poštovní banky. Veřejnost na vývoj událostí kolem této banky reagovala výběrem hotovosti v celkové výši kolem 20 mld. Kč. Dynamický nárůst je možné vidět v roce 2008. K ekonomické změně došlo v důsledku finanční krize a bezprostředně na ni navazující hospodářské krize. V průběhu této doby došlo k extrémním výběrům hotovosti. Finální částka výběrů tenkrát dosáhla v porovnání s rokem 2000 dvojnásobku, tedy cca 40 mld. Kč. Tuto změnu je možné vysvětlit jako přímý důsledek nedůvěřivosti lidí vůči stabilitě tehdejší ekonomiky, v důsledku čehož lidé začali vybírat úspory ve velké výši a v hotovosti, konkrétně v bankovkách. V období od roku 2009 až do

poloviny roku 2011 došlo k celkovému poklesu množství oběživa v České republice. Důvodem byl především nízký růst ekonomiky, úspory státu i úspory domácností. Avšak v období od poloviny roku 2011 až do roku 2015 výše hotovostního oběživa v České republice opět rostla.

Níže uvedená tabulka č. 1 vypovídá o struktuře peněz v oběhu. Jedná se o přehled množství mincí a bankovek ke dni 31. 12. 2015. Celkem bylo v roce 2014 emitováno 510 128,2 mil. Kč. Z tohoto celkového počtu obíhaly bankovky ve výši 494 957,30 mil. Kč a mince ve výši 13 292,20 mil. Kč.

Tabulka č. 1: Struktura peněz v oběhu podle stavu ke dni 31. 12. 2015 (v mil. ks)

Nominální hodnota	V oběhu v mil. Kč	Podíl v %	V oběhu v mil. kusů	Podíl v %	Počet kusů připadajících na 1 obyvatele ČR
bankovky					
5 000 Kč	137 079,0	26,9%	27,4	6,6%	2,6
2 000 Kč	186 321,8	36,5%	93,2	22,3%	9,0
1 000 Kč	136 249,6	26,7%	136,2	32,6%	13,1
500 Kč	17 779,1	3,5%	35,6	8,5%	3,4
200 Kč	11 262,6	2,2%	56,3	13,5%	5,4
100 Kč	5 681,9	1,1%	56,8	13,6%	5,5
50 Kč	583,3	0,1%	11,7	2,8%	1,1
bankovky celkem	494 957,3	97,0%	417,2	100,0%	40,1
mince					
50 Kč	5 192,6	1,0%	103,9	6,2%	10,0
20 Kč	3 513,7	0,7%	175,7	10,6%	16,9
10 Kč	2 025,6	0,4%	202,6	12,2%	19,5
5 Kč	1 189,9	0,2%	238,0	14,3%	22,9
2 Kč	851,1	0,2%	425,5	25,6%	40,9
1 Kč	519,3	0,1%	519,2	31,2%	49,9

mince celkem	13 292,2	2,6%	1 664,9	100,0%	160,1
pamětní mince	1 878,7	0,4%	2,4		
Celkem	510 128,2	100,0%	2 084,5		200,2

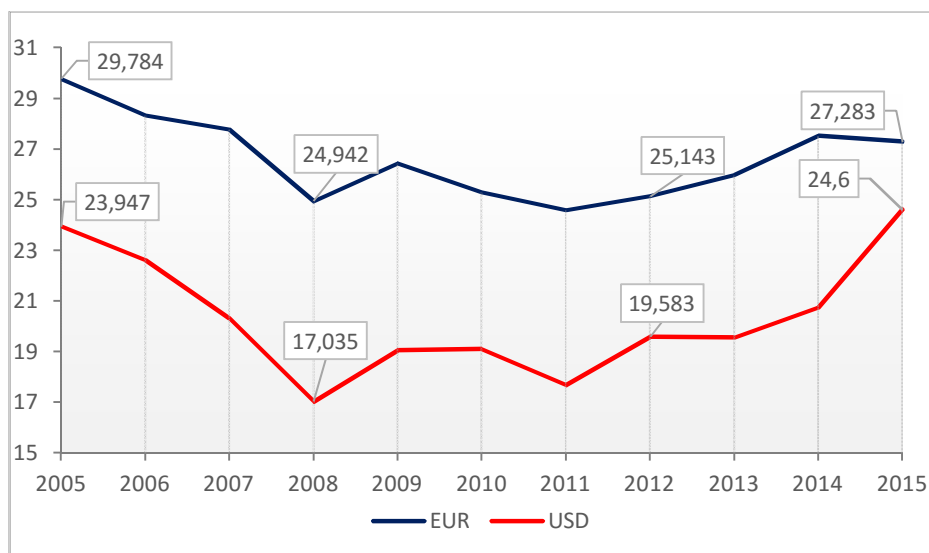
Zdroj: Česká národní banka, 2015

4.3 Vývoj kurzu koruny

Důležitým prvkem mezinárodních měnových vztahů je měnový kurz, fungující jako primární měřítko hodnoty výměny obsahu. Mezinárodní zúčtovací nebo směnné operace předpokládají povinné srovnání cen státní a zahraniční měny, protože za každým nákupem a prodejem produktu stojí prodejní hodnota, vyjádřená v penězích. To vede ke vzniku měnového kurzu a nutnosti určit jeho úroveň.

V rámci provedené analýzy kurzu české koruny bude porovnáván vývoj kurzu české koruny vzhledem k vybraným měnám v období deseti let, které jsou pro světové obchodování významné. K nejvýznamnějším světově uznávaným měnám patří americký dolar (USD) a euro (EUR).

Graf č. 2: Vývoj průměrného ročního kurzu CZK vůči USD a EUR v letech 2005 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

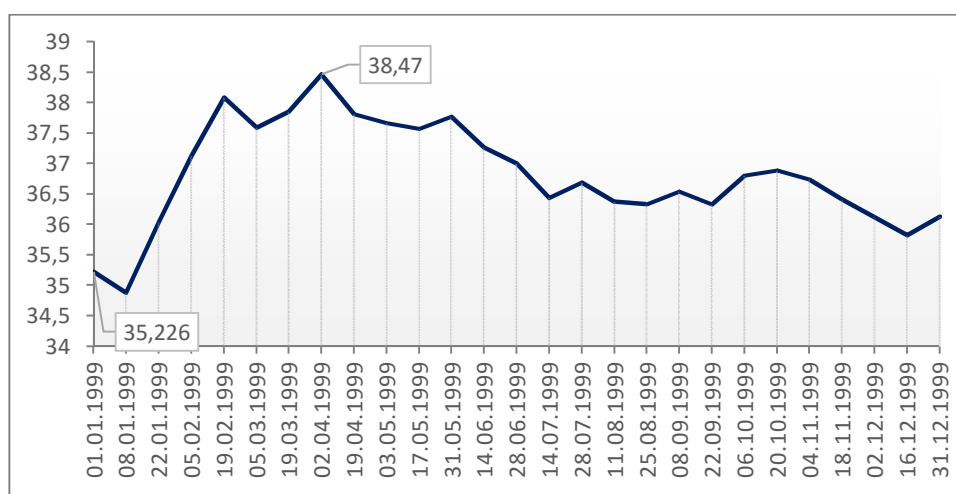
Výše uvedený graf č. 2 znázorňuje vývoj ročního průměru kurzu koruny vůči americkému dolaru a kurzu koruny vůči euru v časovém rozmezí deseti let, tedy v období let 2005 až 2015. Z grafu lze vydedukovat, že v roce 2005 z hlediska sledování kurzu

CZK/EUR docházelo ke snižování hodnoty koruny vůči euru do výše 29,784 CZK/EUR, avšak později kurz začal posilovat. Posilování kurzu trvalo až do roku 2008, kdy dosáhla koruna historicky nejsilnější hodnoty vůči euru, a to 24,942 CZK/EUR. Vůči dolaru začátkem roku 2005 oslabila koruna na 23,947 CZK/USD. Poté střídavě posilovala a oslabovala, až dosáhla finální hodnoty v roce 2008, a to 17,035 CZK/USD. Poté nastalo výrazné posilování koruny až k historicky nejvyšší hodnotě vůči americkému dolaru. Toto zhodnocování měny je označováno v ekonomické terminologii jako revalvace měny. Avšak roku 2008 došlo k výraznému přelomu, kdy kurz koruny vůči euru v následujícím roce dosáhl hodnoty 26,445 CZK/EUR a vůči americkému dolaru 19,057 CZK/USD. Podle statistických údajů České národní banky se oslabení ekonomiky prakticky projevilo snížením příjmů, dále se promítlo také v zisku a investicích firem a rovněž v nárůstu nezaměstnanosti. Od roku 2013 česká koruna začala opět oslabovat a tento trend trvá až do současné doby.

4.3.1 Nejslabší kurz české koruny

Graf č. 3 představuje vývoj kurzu české koruny vůči euru v roce 1999. Od 1. 1. 1999 euro začalo platit v devizové podobě. V den začátku zavedení eura byl stanoven kurz 35,226 CZK/EUR. Z grafu lze vypočítat, že nejslabší kurz v historii české koruny byl zaznamenán na začátku dubna a nabýval hodnoty 38,47 CZK/EUR. Za významný den lze považovat 25. 3. 1999, kdy byl stanoven kurz 38,6 CZK/EUR.

Graf č. 3: Kurz CZK/EUR od 01. 01. 1999 do 31. 12. 2000

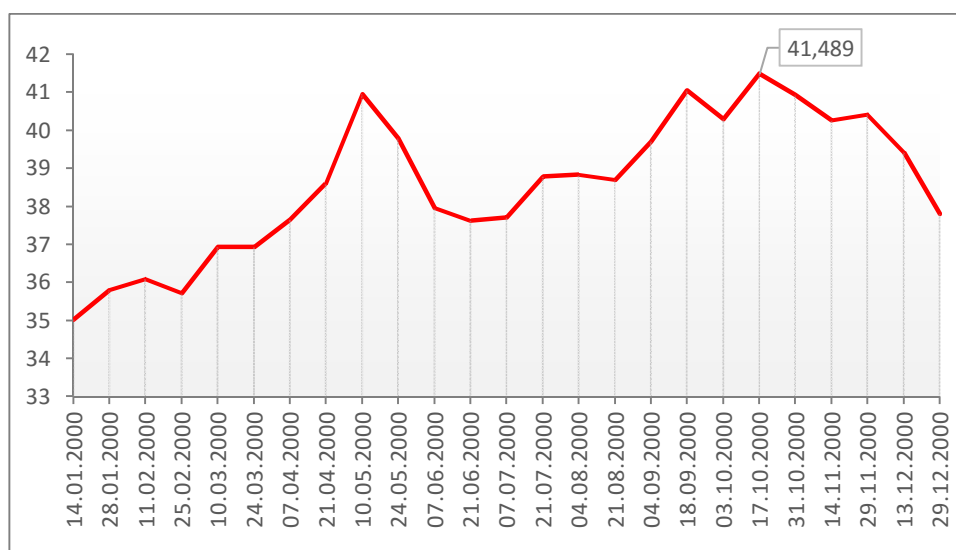

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

V grafu č. 4 je znázorněn vývoj kurzu koruny vůči americkému dolaru. Graf představuje okamžik nejslabší hodnoty koruny v české historii, což nastalo v říjnu roku 2000, kdy česká koruna nabývala hodnoty 41,489 CZK/USD. Přesněji určeno, dne 27. října 2000 byl stanoven kurz 42,127 CZK/USD. Ještě nikdy v historii České republiky se neplatilo za dolar více, než dne 27. října 2000.

Graf č. 4: Kurz CZK/USD od 14. 01. 2000 do 29. 12. 2000

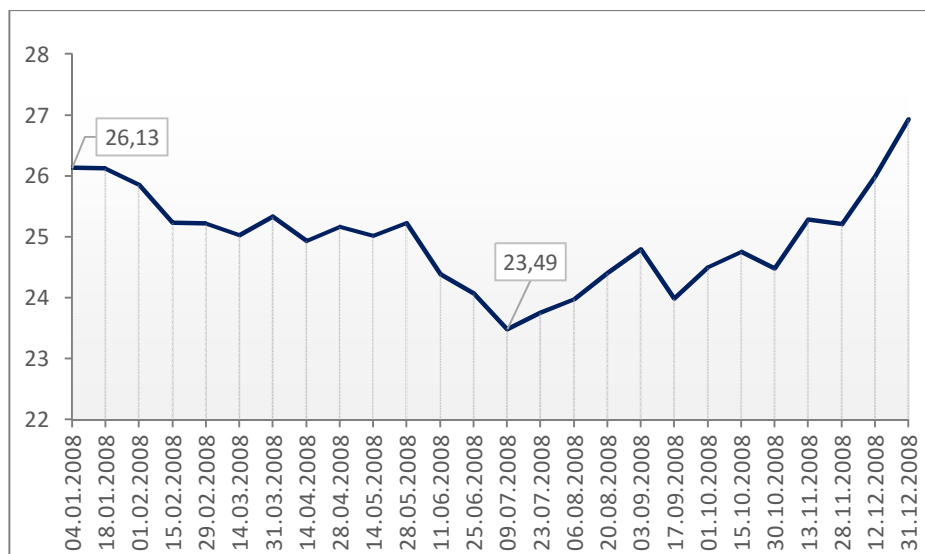

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

4.3.2 Nejsilnější kurzy české koruny

V roce 2008 je možné sledovat nejsilnější kurz české koruny vůči euru. Graf č. 5 znázorňuje vývoj kurzu koruny k euru roku 2008. Koruna od začátku roku do července klesla z hodnoty 26,13 na 23,49 CZK/EUR. Dne 21. července roku 2008 posílila na rekordních 22,97 CZK/EUR a dosáhla svého historicky nejsilnějšího kurzu vůči euru.

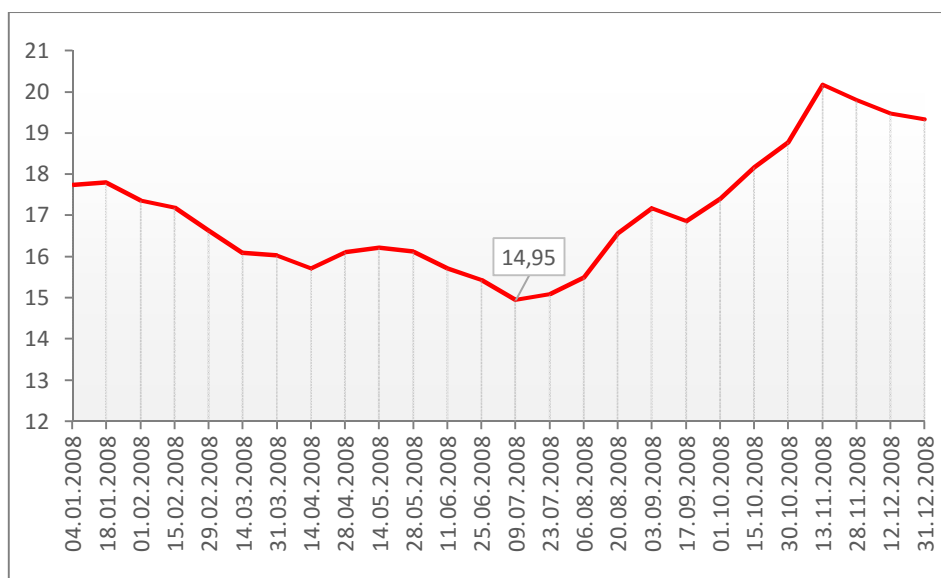
Graf č. 5: Kurz CZK/EUR od 04. 01. 2008 do 31. 12. 2008

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

Koruna během prvních sedm měsíců roku 2008 posílila a v letním období dosáhla hranice 14,95 CZK/USD, což je vůbec nejsilnější kurz české koruny vůči americkému dolaru, což ukazuje graf č. 6. Jedná se o vůbec nejsilnější kurz v historii České republiky vůči společné měně Evropského společenství.

Graf č. 6: Kurz CZK/USD od 2.1.2008 do 31. 12.2008

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

Během vývoje v období od roku 2008 do současnosti euro zlevnilo o třetinu. K posilování české měny došlo díky silnému hospodářskému růstu a uvážené politice České národní banky. Významně se na kurzu koruny podílelo také optimální nastavení úrokových sazeb, ovlivňujících chování firem a aktivitu spotřebitelů a stejně tak růst produktivity práce, rozvoj turistiky nebo příliv zahraničního kapitálu.

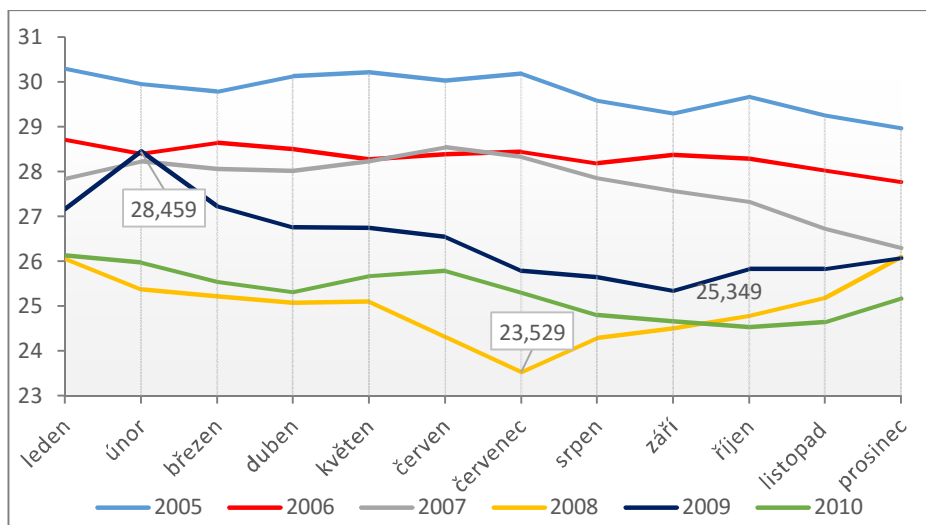
4.3.3 Kurz koruny vůči euru

Euro představuje jednotnou společnou měnu Evropské unie, která je považována za druhou nejdůležitější po americkém dolaru, světově uznávanou měně udržující si prvenství. Od 1. ledna 1999 bylo zavedeno euro jako virtuální měna určená pro bezhotovostní platby a platby v rámci účetnictví, které se stalo jednotnou měnou 11 členských států v tehdejší době. Denně jí využívalo k platbám okolo 338,6 milionů lidí. V této souvislosti je nutné připomenout, že reálné eurobankovky a mince jsou v oběhu od 1. ledna 2002. V eurobankovkách byly vyjádřeny hodnoty 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 eur a za euromincemi lze uvidět hodnoty ve výši 1, 2, 5, 10, 20, 50 centů a 1 a 2 eura.

V současné době je euro považováno za oficiální měnu v 19 ze 28 členských států Evropské unie. Tyto země jsou společně označovány jako eurozóna a devět zbylých zemí stojí v oblasti plateb mimo zónu EU. Mezi země EU patří: Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

Níže uvedené grafy č. 7 a 8 vyjadřují měsíční průměry kurzu koruny vůči euru v časovém rozmezí deseti let, a to v letech 2005 až 2015.

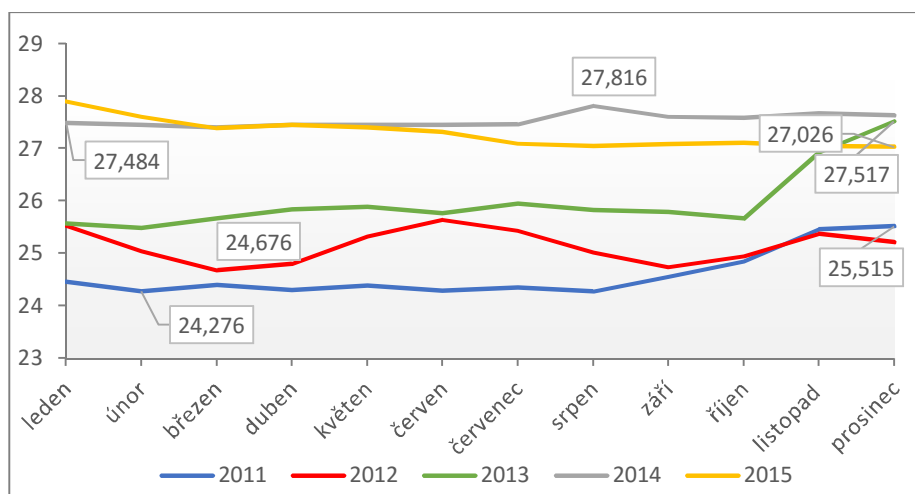
Graf č. 7: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k EUR v letech 2005 - 2010

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

V grafické křivce obrázku č. 7 je prezentován pohled na vývoj kurzů eura a české koruny a jsou zde rovněž zaznamenány jejich výraznější změny v období let 2005 až 2010. V časovém rozmezí mezi lety 2005 až 2008 je znatelné posilování koruny. Je patrné, že v červenci roku 2008 byl nejsilnější kurz české koruny, a to 23,529 CZK/EUR. A právě dne 21. července koruna dosáhla svého maxima na 22,97 CZK/EUR. To bylo zapříčiněno konkrétní reálnou situací, kdy Českou republiku silně ovlivnila světová finanční a ekonomická krize, která zachvátila euro daleko dříve než korunu. Nicméně postupem času krize dolehla i na Českou republiku, s čímž se koruna nedokázala srovnat. V průběhu několika málo měsíců oslabila o více než 5 korun a v únoru roku 2009 dosahovala hodnot 28,459 CZK/EUR. Koruna se však rychle vzpamatovala a následně kurz v období od konce roku 2009 do konce roku 2013 stagnoval mezi 24 a 25 korunami za euro, což ukazuje dále uvedený graf č. 9.

Graf č. 8: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k EUR v letech 2011 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

Na konci roku 2011 přišla intervence ČNB a v důsledku tohoto zásahu se koruna dostala na úroveň 27 korun za euro. Graf č. 8 znázorňuje průměr měsíčního kurzu koruny vůči euru, a to za posledních pět let. Z grafu je patrné, že rok 2011 byl rokem, kdy se kurz koruny pohyboval na nejnižší úrovni, a to v rozmezí hodnot 24,276 - 25,515 CZK/EUR. Avšak v březnu roku 2012 česká koruna posílila vůči euru, dosáhla hodnoty 24,676 CZK/EUR. To se ukázalo jako značná nevýhoda pro exportující podniky, které musely měnit svůj zisk v eurech na českou měnu. Avšak toto posílení koruny poskytovalo výhodu pro importéry. V prosinci roku 2013 bylo dosaženo výraznějšího znehodnocení domácí měny, která v této době nabývala hodnoty 27,517 CZK/EUR. Díky intervenci ČNB v roce 2013 je však možné v budoucím vývoji předpokládat, že toto maximální meziroční oslabení v roce 2014 koruna překoná. Na grafu vidíme výraznou změnu v letech 2013 a 2014. Česká koruna se držela v roce 2014 v rozmezí hodnot 27,484 - 27,816 CZK/EUR. Rok 2015 vykazoval trochu pozitivnější hodnoty kurzu v porovnání z předchozím rokem. Koruna na konci roku dosáhla hodnoty 27,026 CZK/EUR.

V rámci porovnání hodnoty kurzu koruny těchto let lze konstatovat, že pro obyvatele České republiky bylo nejvýhodnější cestovat v roce 2011, protože za nákupy v zahraničí zaplatili v tomto roce nejméně.

V následujících letech 2012, 2013, 2014 a 2015 ekonomika České republiky již znovu oslabovala. Ve snaze oživit ekonomiku došlo v roce 2012 ke snížení úrokových sazeb, a to

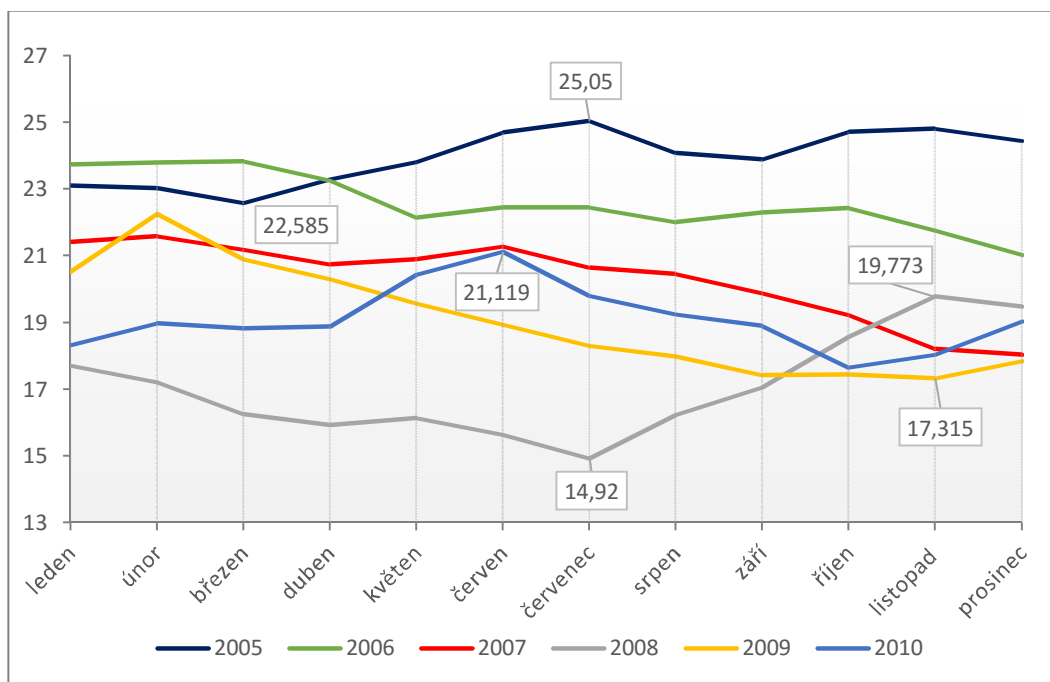
až na technicky nulovou úroveň. Pokles nezaměstnanosti byl však nepatrný a snižování cen potravin a energií vedlo k dalšímu snižování inflace.

4.3.4 Kurz koruny vůči americkému dolaru

Americký dolar je domácí měnou Spojených států amerických, ale i mnoha dalších států, jako je Ekvádor, Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Palau, Panama, Salvador, Východní Timor a rovněž státy přidružené k USA a několik zámořských území Nizozemska a spojeného království. Americký dolar patří k nejvýznamnějším světově uznávaným měnám, který se nejvíce používá při měnových transakcích a z tohoto důvodu je často využíván jako bankovní rezerva. USD byl zaveden do oběhu dne 2. dubna roku 1785. Po vzniku české koruny v roce 1993 byl počáteční kurz dolaru stanoven podle posledního kurzu československé koruny na 28,911 korun za jeden dolar. Bankovky lze využívat v platebním styku v nominálních hodnotách 1, 2, 5, 10, 20, 50 a 100 dolarů. Mince jsou raženy ve výši 1, 5, 10, 25 a 50 centů, ale také v nominální hodnotě 1 dolar.

Níže uvedené grafy č. 9 a 10 ukazují měsíční průměry kurzu koruny vůči euru v časovém rozmezí deseti let, a to konkrétně v letech 2005 až 2015.

Graf č. 9: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k USD v letech 2005 - 2010

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

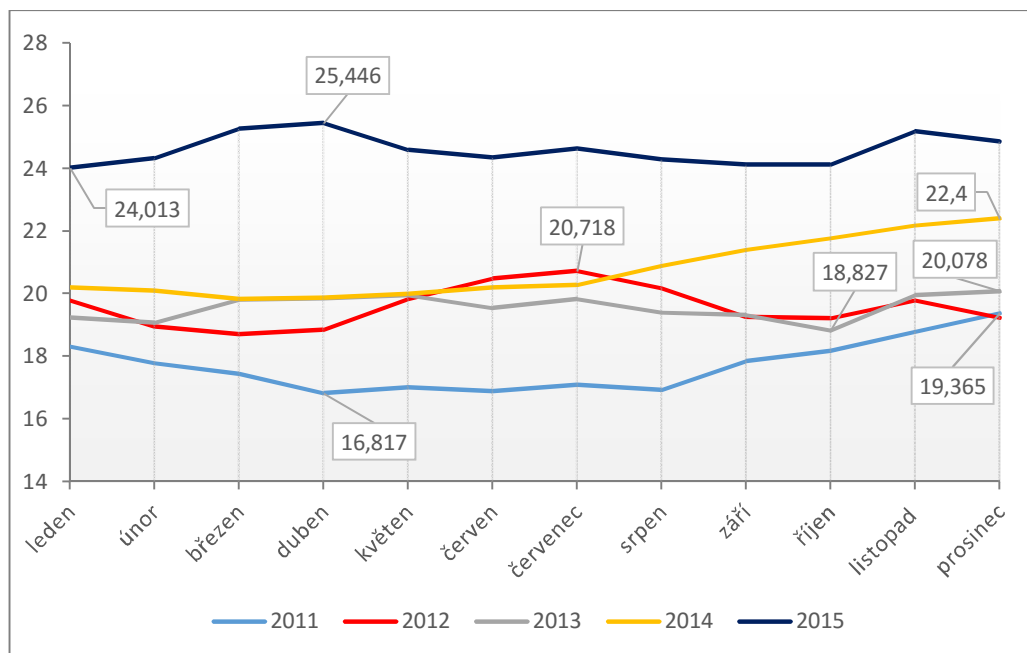
Na grafu č. 9 je prezentován pohled na vývoj kurzů amerického dolaru a české koruny a na jejich výraznější změny v období let 2005 až 2010.

Česká koruna se držela v roce 2005 v rozmezí hodnot 22,585 - 25,05 CZK/USD. Z grafu je patrné, že koruna v červenci roku 2005 dosáhla své nejnižší hodnoty za toto období. Devizové rezervy ČNB se zvýšily ve čtvrtém čtvrtletí o 3,3 mld. Koruna vůči americkému dolaru klesala na hodnotu 25,05 CZK/USD. Koruna v průběhu roku 2006 postupně posilovala proti dolaru, a posílila o 15,1 %. Na počátku roku posilovala vlivem pozitivního sentimentu ve středoevropském regionu a v důsledku očekávání konkrétní investice firmy Hyundai v České republice. Za posilováním kurzu lze nalézt fundamentální faktory, mezi něž patří například příliv přímých zahraničních investic, dynamický růst HDP, či zvýšená dynamika vývozu, která se aktivně prosazuje navzdory posilování kurzu. Měnová politika by však neměla být ve vleku vývoje měnového kurzu, neboť se nachází v režimu inflačního cílení a nikoli cílení kurzu. Během dalšího vývoje česká měna posilovala a v důsledku toho dosáhla v listopadu roku 2009 hodnoty 17,35 CZK/USD. V roce 2010 byl kurz velice kolísavý, avšak k největší devalvaci měny došlo v měsíci červnu, a to na hodnotu 21,119 CZK/USD.

V rámci komparativního porovnání těchto let vidíme, že v roce 2008 měla koruna nejméně výhodnější kurz vůči americkému dolaru, neboť se kurz koruny pohyboval na nejnižší úrovni, a to v rozmezí hodnot 14,92 - 25,515 CZK/USD. Jak už bylo zmíněno, koruna se v tomto období dostala na historicky nejsilnější pozici, a to přesně v červenci roku 2008, kdy vykazovala hodnotu 14,92 CZK/USD, a dne 22. července vystupovala v hodnotě 14,454 CZK/USD. Avšak po nástupu hospodářské krize v ČR však z této hodnoty koruna oslabila přibližně o 10 korun vůči hodnotě dolaru za pouhých pár měsíců. V listopadu téhož roku dosáhla hodnoty 19,773 CZK/USD.

Nejsilnějším rokem byl pro korunu rok 2008, kdy se prodávala v průměrném kurzu 17,035 korun na dolar.

Graf č. 10: Vývoj průměrného měsíčního kurzu CZK k USD v letech 2011 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

Výše uvedený graf č.10 představuje vývoj průměrného měsíčního kurzu koruny k americkému dolaru za posledních pět let. Z grafu vyplývá, že nejsilnějším rokem pro korunu v tomto sledovaném období byl rok 2011, kdy se prodávala v průměrném kurzu 17,688 korun na dolar. Průměrný měsíční kurz koruny vůči americkému dolaru se pohyboval v rozmezí hodnot od 16,817 – 19,365 CZK/USD. V roce 2012 byl kurz velice kolísavý, avšak k největší devalvaci měny došlo v měsíci červenci, a to v hodnotě 20,718 CZK/USD. V roce 2013 se kurz koruny pohyboval v rozmezí hodnot od 18,827 CZK do 20,078 CZK/USD. V březnu roku 2014 posílila česká koruna vůči americkému dolaru, avšak od té doby docházelo k postupnému znehodnocování české koruny, neboli k devalvaci měny. Stejný vývoj lze pozorovat u české koruny vůči euru. V prosinci 2014 kurz koruny vzlétl do hodnoty 22,4 CZK/USD. Avšak nejslabší pozici za posledních pět let koruna zaznamenala v roce 2015. V tomto období se průměrný měsíční kurz koruny vůči americkému dolaru pohyboval v rozmezí hodnot od 24,013 – 25,446 CZK/USD.

4.3.5 Současný vývoj kurzu koruny vůči USD a EUR

V grafu č. 11 je porovnán vývoj průměrného měsíčního kurzu koruny vůči americkému dolaru a vůči euru, a to v časovém rozmezí od ledna do prosince 2015. Protože v tomto roce pokračovala intervence české koruny, je výše kurzu obou měn poměrně vysoká oproti kurzu

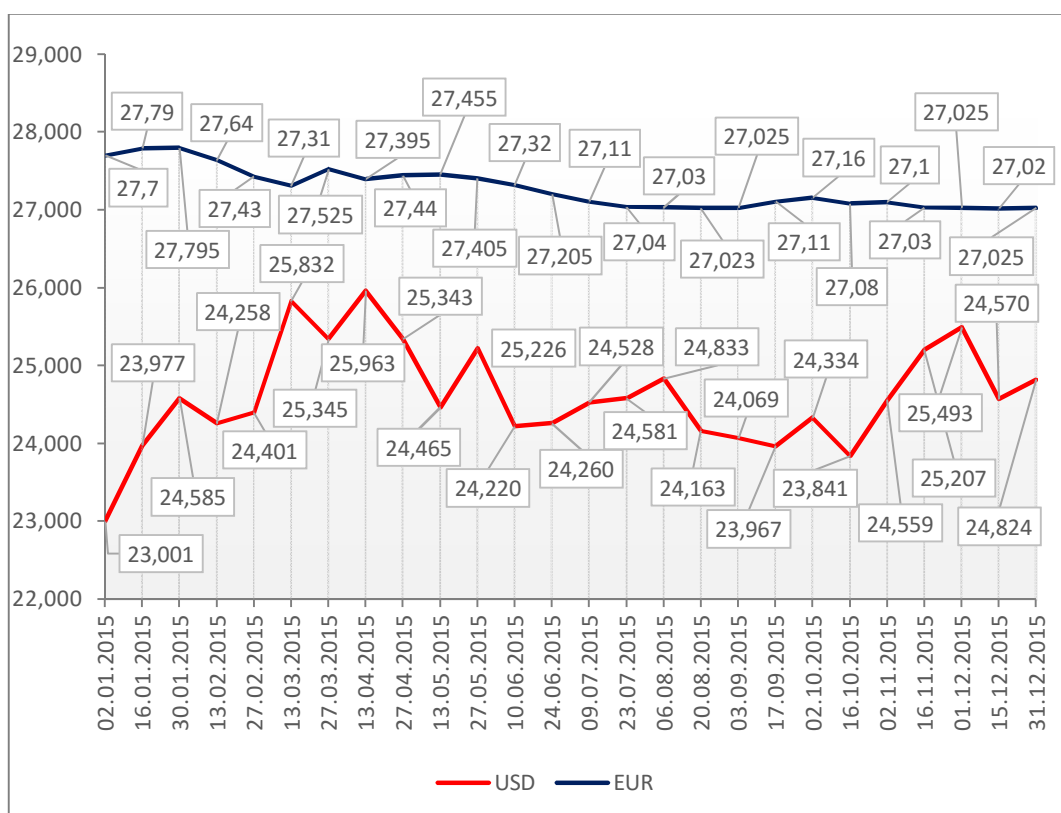

z minulých let, což je znázorněno v grafech v předchozích kapitolách. Jestliže kurz koruny vůči euru trochu posílil na rozdíl od předcházejícího roku, je nutné konstatovat, že kurz české měny vůči americkému dolaru stále oslabuje.

Česká měna nejvíce posilovala vůči měně Evropské unie na konci roku a vůči americkému dolaru na začátku roku 2015. Kurz koruny za jedno euro činil v průměru 27,02 CZK. Za jeden americký dolar pak bylo nutné zaplatit 23,001 CZK, hodnota kurzu koruny však dále oslabovala až do konce roku. Lidé uhradili na konci roku 2015 za jeden americký dolar průměrně 24,824 CZK.

Naopak, nejhůře si v daném období koruna vedla v porovnání s eurem dne 16. ledna průměrným kurzem 27,79 CZK/EUR a v komparaci s americkým dolarem dne 13. dubna průměrným kurzem 25,963 CZK/USD.

Graf č. 11: Vývoj průměrného kurzu CZK vůči USD a EUR v roce 2015

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2015

Na rozdíl od roku 2014 česká měna v roce 2015 posilovala vůči měně Evropské unie. Česká národní banka pomocí občasných intervencí udržuje kurz koruny nad hranicí 27 korun

za jedno euro. Od léta minulého roku koruna neustále testuje hranici 27 korun za euro a centrální banka každý měsíc nakupuje za nemalé peníze eura, aby korunu udržela nad slíbenou úrovní. Je však nutné konstatovat, že tento uměle oslabený kurz koruny jedněm pomáhá a druhým škodí. Je patrné, že následovalo zlevnění českého exportu, což lehce podpořilo českou ekonomiku a v důsledku toho došlo k tvorbě nových pracovních míst. Zároveň však zdražil import, což se projevilo zejména u cen elektroniky a zahraničních dovolených.

5 Zhodnocení výsledků

Česká koruna je jediná a základní měna České republiky. Do dnešního dne prošla velkým a složitým vývojem v průběhu dějin, aby se finálně stala samostatnou peněžní jednotkou. České země přežily celkem pět zásadních měnových období. Prvopočátek vývoje české měnové soustavy lze zaznamenat roku 950 n. l., kdy se nejstarším a základním měnovým obdobím stala denárová měna a za první měnovou jednotkou byl tedy považován denár. V pozdějším dějinném období v přímé návaznosti na něj byl uveden do oběhu brakteát. Dalším vývojem byla do praxe uvedena grošová měna, a to v letech 1300 až 1520. V dalším historicky významném období z hlediska vývoje české měny byly raženy mince nazývané pražský groš a následně zlaté dukáty označované jako florény. V roce 1520 byla uvedena do oběhu tolarová měna, jejíž základní měnovou jednotkou byl tolar. Za zmínku stojí ražba mince s názvem říšský zlatník a svůj význam měl také peníz nazývaný krejcar. Konvenční měna byla uvedena do praxe v roce 1750, kdy se stále používal výraz zlatník. V roce 1857 byla na českém území zavedena rakouská měna s měnovou jednotkou zlatý. Od roku 1892 až do současnosti platí korunové období.

Na základě provedených výzkumů, analýz a zjištění lze konstatovat, že česká koruna v rámci svého historického vývoje vykazovala silné a slabé stránky, jimž odpovídala úspěšná a méně úspěšná období. Kurz koruny, jako každé jiné měny, kolísal. Dne 25. 3. 1999 koruna dosáhla svého minima vůči euru, a to hodnoty 38,6 korun za euro. Od „startovacího“ kurzu eura tedy česká koruna během tří měsíců oslabila o 8,74 %. Za nejslabší okamžik v historii české měny lze považovat den 27. říjen 2000, kdy se za dolar platilo závratných 42, 127 korun. Koruna tedy v období necelého jednoho roku od ledna do října roku 2000 oslabila o neuvěřitelných 17,6 %. V důsledku tohoto výrazného poklesu musela Česká národní banka bezprostředně posílit korunu, tedy provést zásah prostřednictvím akutní intervence.

Dalším významným mezníkem byl rok 2008, kdy česká koruna dosáhla nejvýhodnějšího kurzu vůči euro a dolaru. Dne 21. července roku 2008 posílila na rekordních 22,97 CZK/EUR a dosáhla svého nejsilnějšího kurzu vůči euru v rámci svého vývoje. Stejně výhodný kurz česká koruna zaznamenala i v porovnání s americkým dolarem. V červenci roku 2008 česká koruna dosáhla svého maxima vůči dolaru v hodnotě 14,95 CZK/USD, což je nutné připomenout a zdůraznit jako vůbec nejsilnější kurz české koruny v historii.

V současné době česká koruna vykazuje stabilní pozice a lze konstatovat, že posílila svou hodnotu. V důsledku těchto skutečností zároveň upevnila své postavení vůči ostatním

měnám. Kurz koruny za euro se pohybuje kolem hodnoty 27,02 CZK, a kurz koruny za dolar dosahuje výše 24,824 CZK, což je úspěšnější a výhodnější poměr, než který byl zaznamenán v roce 2014. Na základě těchto skutečností následovalo zlevnění českého exportu a tento fakt lehce podpořil rozvoj a dynamiku české ekonomiky. V důsledku posílení a stabilizace české měny rovněž došlo k vytvoření mnoha nových pracovních míst, což mělo za následek určitý pokles nezaměstnanosti. Zároveň však zdražil import, což se následně projevilo zejména u cen elektroniky a zahraničních dovolených.

6 Závěr

Bakalářská práce se zaměřuje na historický vývoj české měny od počátku vzniku prvních mincí na českém území. V rámci českých dějin analyzuje a komparuje měnové reformy a měnová období, prezentuje vznik, činnost, cíle a povinnosti ČNB a také předkládá vývoj českého měnového kurzu vůči ostatním světovým měnám, především euru a americkému dolaru.

Teoretická část bakalářské práce shrnuje a systematizuje poznatky získané z odborné literatury a jiných zdrojů. Práce je rozčleněna do osmi kapitol, ve kterých jsou podrobně popsány a srozumitelně charakterizovány odborné termíny jako jsou například směna, měna, funkce peněz, formy peněz, první formy platidel, jsou zde podány a analyzovány definice peněz, historie vývoje peněžní soustavy, měnové reformy, rovněž je přiblížena Česká národní banka a její intervence, měnový kurz české koruny a v závěru také stav české měny v roce 2015 a problematika padělání peněz a ochranných prvků, což může být impulzem k případné diskuzi.

Ve vlastní části práce je analyzována dynamika kurzu české koruny, a lze říci, že byl porovnán vývoj kurzů české koruny k vybraným měnám v období uplynulých deseti let (1995-2015), které jsou pro světové obchodování významné.

Pomocí grafů a tabulek bylo prezentováno zjištění, že česká měnová soustava v historii svého vývoje prodělala silné a slabé momenty, z čehož lze vydedukovat funkce a postavení české koruny vůči ostatním měnám a stanovit, jaké aspekty ji ovlivňují a mají na ni zásadní vliv.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
2. HÁSKOVÁ, Jarmila a kol. *Peníze v českých zemích do roku 1919*. 1. vyd. Ostrava: NUGA, 1996. 160 s. ISBN 8085903040.
3. HLINKA, Bohuslav, RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Peníze, poklady, padělky*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1975. 247 s.
4. JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 742 s. ISBN 80-247-0769-1.
5. KURZ, Karel, HÁSKOVÁ, Jarmila a kol. *Dějiny peněz na území Československa*. Praha: Národní muzeum, Historické muzeum, 1982. 86 s.
6. PETRÁŇ, Zdeněk, RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 310 s. ISBN 80-7277-067-5.
7. PETRÁŇ, Zdeněk, RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Encyklopedie české numismatiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. 349 s. ISBN 80-85983-09-5.
8. PTATSCHEKOVÁ, Jitka, DITTRICHOVÁ, Jaroslava. *Dvacet let české koruny*. Praha: Grada, 2013. 144 s. ISBN 978-80-247-4681-4.
9. REVENDA, Zbyněk. *Peníze a zlato*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7261-214-7.
10. REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. vyd. Praha: Management Pres, 2012. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
11. ROTHBARD, Murray Newton. *Peníze v rukou státu: jak vláda zničila naše peníze*. Praha: Liberální institut, 2001. 144 s. ISBN 80-86389-12-X.
12. SEJBAL, Jiří. *Základy peněžního vývoje*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 420 s. ISBN 80-210-1734-1.
13. SPÁČIL, Bedřich. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1974. 177 s.
14. STANĚK, Jaroslav. *Peníze v Českých zemích*. Jan Bajer. 1. vyd. Praha: P.A.S., 1995. 239 s. ISBN 80-901893-1-8.
15. VANDAS, Jiří. *Mince a platidla*. Praha: Magnet-Press, 1994. 220 s. ISBN 808547159.

16. VENCOVSKÝ, František, KOPECKÝ, Ladislav a kol. *Lidé a Peníze*. 3. vyd. Praha: Česká národní banka, 2013. 68 s. ISBN 978-80-87225-41-7.
17. VENCOVSKÝ, František, PŮLPÁN, Karel a kol. *Dějiny měnových teorií na českém území*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 485 s. ISBN 80-86182-36-3.
18. VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 273 s. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2130-4.
19. VOREL, Petr. *Od pražského groše ke koruně české: průvodce dějinami peněz v českých zemích*. vyd. 1. Praha: Rybka Publishers, 2000. 552s. ISBN 80-86182-36-3.

Internetové zdroje:

1. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek* [online]. 2009-11-30 [cit. 2015-12-10]. (PDF) Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20090330_nova_500
2. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Jakým způsobem stanovuje ČNB kurz*. [online]. 2003-2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupný z: http://www.cnb.cz/cs/faq/jakym_zpusobem_stanovuje_cnb_kurz.html
3. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Ochranné prvky 1000 Kč* [online]. 2003-2016 [cit. 2016-01-05]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_1000.html
4. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *O ČNB* [online]. 2003-2016 [cit. 2016-01-05]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/
5. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Výskyt pozměněných bankovek* [online]. 2003-2016 [cit. 2016-1-6]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_pozm_bankovy.html
6. EVROPSKÁ KOMISE. *Euro* [online]. 2015-8-15 [cit. 2016-1-5]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_cs.htm